

Dansk Militærhistorisk Selskab

Chakoten

Dansk indsats i Normandiet 1944

Ny bog fortæller om den danske indsats før, under og efter D-dag.

Af Simon Bering Papousek

I den for det seneste års tid er der udkommet en stribe bøger omhandlende danskeres bidrag til den vestallierede indsats under Anden Verdenskrig. Det drejer sig blandt andet om "Med vinger og våben" af Susanne Feierskov (Gyldendal, 2018), "For Danmarks frihed" af Mikkel Planthin (Turbine, 2018) samt de to bøger om William S. Knudsen, henholdsvis "One Dollar Man" af Ole Sønnichsen (Lindhardt og Ringhof/Storyhouse, 2019) og "Big Bill" af Martin Lund (Haase, 2019). Endelig skal nævnes denne bog: "Den røde brænding" af Jakob Tøtrup Kjærsgaard (Turbine, 2019).

Kjærsgaards bog adskiller sig en smule fra de øvrige titler, idet den udelukkende beskæftiger sig med dansk indsats under invasionen af Normandiet i 1944, Operation Overlord. I forordet kan læses, at "formålet med denne bog er at give læseren et overskueligt og rigt illustreret billede af den danske indsats før, under og efter D-dag, d. 6. juni 1944" (s. 9). Formålet opfyldes ved at give de danske deltagere en stemme gennem deres egne beretninger og brevene hjem.

Bogen begynder med den 9. april, hvor Danmark som bekendt blev besat af tyskerne og dermed trådte aktivt ind i verdenskrigen. Danske søfolk, der opholdt sig på danske skibe i internationale havne, fik muligheden

for at fortsætte som sømand (matros, kaptajn, skipper mv.), dog under andet (allieret) flag end Dannebrog. Det valgte en stor del, og således indskrev de danske søfolk sig som aktive i den allieredes indsats forholdsvis tidligt i krigen. De danske søfolk – krigssejlerne – kom hurtigt i ilden, og således beskriver bogen deres deltagelse i evakueringen fra Dunkirk i 1940 og den fejlslagne operation ved Dieppe i 1942.

Den 29. august 1943 udvikledes situationen sig dramatisk for Danmark, idet Augustoprøret gjorde op med den tyske besættelsesmagt, og Danmark tog en folkelig og politisk drejning og blev mere udtalt i sin modstand mod tyskerne. Dette fik krigssejlerne at mærke, idet de hen i mod slutningen af året nu kunne sejle under Dannebrog igen.

Med krigens vendepunkter på Østfronten, Nordafrika og det vestallierede fodfæste på det sydeuropæiske fastland indledtes forberedelserne til den længe ventede anden front. Her bidrog krigssejlerne til invasionsstyrken, ligesom der også var danskere i amerikansk uniform, og som befandt sig i landgangsbådene den 6. juni og i flyene som faldskærmssoldat. Hertil skal ikke glemmes de piloter som bidrog i deres jagerfly.

Det lader til, at der var flere danskere ombord på skibene end der var på land-

Over 6.000 danske krigssejlere hjalp de allierede under Anden Verdenskrig.

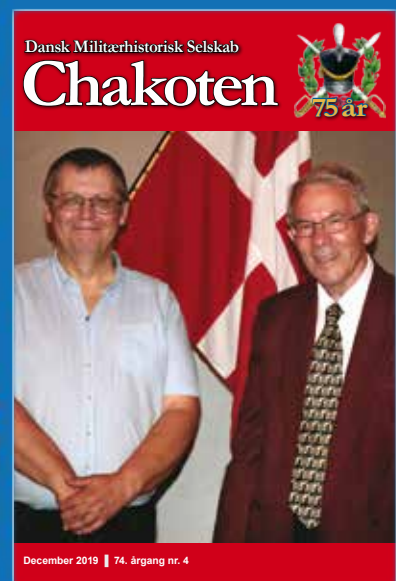
jorden og i luften. Men Danmark var repræsenteret i alle tre værn, og denne bog opfylder således sit formål som beskrevet i forordet.

Det er en særdeles detaljeret bog med en flot billedside, der akkompagnerer den fængslende fortælling. Det skal samtidig bemærkes, at der skulle gå 70 år før Danmark officielt blev anerkendt for indsatsen ved invasionen. Dog rejstes der en statue til ære for de danske krigssejlere i 1984, men den officielle anerkendelse lod altså vente på sig. Den nævnte statue af den danske sømand, der i sin frakke og kikkert spejder ud over horisonten, står i dag ved en af hovedvejene, der leder ned til Utah-stranden.

Bogen fungerer både som et bidrag til forståelsen af den danske, vestallierede indsats under Anden Verdenskrig såvel som en bog om D-dag og skal anbefales af dem, som har disse to emner som sit speciale.

**Jakob Tøtrup Kjærsgaard:
Den røde brænding.
Danske beretninger fra D-dag og
invasionen i Normandiet 1944.
Forlaget Turbine.
326 sider; rigt illustreret.
Pris 300 kr.**

- 2** *Ny bog:*
Den røde brænding.
Danske beretninger fra
D-dag og invasionen
i Normandiet 1944.
- 3** *Hans Chr. Wolter:*
25 år som præsident.
- 4** *Nikolaj Hedegaard
Hyttel:*
Kampen om Storebælt
– kold krig på Sjællands
vestlige kyst. 1. del.
- 10** *Claus Mogensen:*
Tidsskriftet "Chakotens"
historie og udvikling i
tiden 1946-2019.
- 22** *Siden sidst:*
Slaget ved Austerlitz og
sønderjyder i krig.
- 23** Nye æresmedlemmer.
- 24** Jubilæumsfest
med maner.
- 26** Mødekalender 2020.
- 28** Befæstningsdagen.

*Forsiden: Ved Selskabets
jubilæumsfest i august blev
Claus Mogensen og
Jørgen Koefoed Larsen
udnævnt til æresmedlemmer.
Foto: Finn Hillmose.
Læs mere side 23.*

25 år som præsident

Kære medlemmer,
Dette er ingen aprilsnar!

Ved vores generalforsamling den 1. april 2020 trækker jeg mig tilbage fra posten som præsident.

Til den tid vil jeg have været på pinden i 25 gode år – altså i 1/3 af Selskabets historie. Såvel indhold som forløb har på alle måder og altid været både spændende og hyggeligt, ligesom jeg har nydt den ære det er ved den ene generalforsamling efter den anden at være blevet betroet opgaven. Undervejs har jeg høstet indgåelse af mange gode venskaber og har kunnet dele og værdsætte det engagement, som præger vores samvær i Selskabet.

Ved årsskiftet vil vi lægge vores 75 års jubilæumsår bag os. Sammen fik vi i 2019 præsteret en særudgivelse af tidsskriftet – Danske uniformsmalere. Militær kulturhistorie gennem nye tids kunstnere, en virtuel udstilling på vores hjemmeside – Militærhistorie i mangfoldighed og dertil en meget vellykket jubilæumsfest på den for os velegnede Rødovregaard.

Også i jubilæumsåret gav vor kongelige protektor os blåstempling og fin medvind.

I min artikel "Selskabet gennem 75 år 1944-2019" i tidsskriftets nummer juni 2019 har jeg søgt at fremhæve nogle af vore gode oplevelser sammen. At vi fra 2012 har opnået så fin en lokalesituation i Rødovre, vejer meget tilfredsstillende. Vi har i dag nået en fremragende position med det solide tidsskrift; vi byder på alsidige mødeaktiviteter; og vi er vellidt i den ydre verden. Med særlig glæde husker jeg vores årlige aktiviteter med Miniaturemilitær fra 2002 til 2011, da vi også nød vore mødefaciliteter i Kastellet; ved de lejligheder hyggede vi os sammen med at udstille og demonstrere aktiviteter, og vi mødte hvert år et interesseret publikum.

Når jeg finder tidspunktet for tilbage-trækning det rigtige, skyldes det ikke blot, at hele 25 år er rundet; det er også fordi vores bestyrelse er meget velfungerende – så det bliver ikke vanskeligt for mig at gøre det tydeligt, hvordan

**Vi har i dag nået en fremragende position med det solide tidsskrift; vi byder på alsidige mødeaktiviteter; og vi er vellidt i den ydre verden.
Foto: Finn Hillmose.**

jeg efterlader et fuldt manøvre-dygtigt skib, der blev søsat i 1944, og som har gode forudsætninger for at videreføre sin færd.

Med tæller det også, at jeg vil få mere tid til flere og andre kreative indsatser end de administrative; og som medlem kan jeg selvfølgelig fortsat nyde, hvad fremtiden kan byde på i den gode ånd og bogstav i vores selskab.

Hans Chr. Wolter

Kampen om Storebælt - kold krig på Sjællands vestlige kyst

Af Nikolaj Hedegaard Hyttel

Lørdag den 13. oktober 1962 sejlede et fragtskib ud fra en af flådebaserne ved Kaliningrad. Ombord var materiel til brug for affyringsramper, der skulle sættes op på det kommunistiske Cuba. Hvis dette lykkedes, ville Sovjetunionen pludselig have et yderst slagkraftigt kort i ærmet til brug for at rykke magtbalancen over i deres favør¹.

Sejladsen blev dog hurtigt bemærket og fulgt tæt af de mange danske observationsposter. Meldingerne om skibet kom løbende ind til Storebælt's Marinedistrikt i Korsør; her forsøgte man på rutinen flere gange at få identificeret skibet, bl.a. ved at kalde det over radioen. Skibet svarede ikke på de mange anråb, og en melding blev sendt videre til Søværnets Operative Kommando², der sendte beskeden videre til de allierede i NATO. Hvad ingen af de involverede parter havde gættet på var, at lige der midt i

Storebælt var et skib, hvis last skulle få Den Kolde Krig til at gå ind i en af sine koldeste faser - en fase, hvor verdenen kom på kanten af en alt ødelæggende atomkrig.

Bevogtningen af Storebælt of sikringen af Kattegat

Storebælt har gennem århundreder været en strategisk vigtig færdselsåre for trafik mellem Østersøen og Kattegat. Under Svenskekrigene var kombinationen af en dårligt forberedt dansk hær og en isvinter endda med til at gøre Storebælt til en veritabel landevej for de svenske soldater, der på foruroligende kort tid kunne gå over isen og besætte store dele af Sjælland³.

Ved "vadestedet" for Storebælt ligger købstaden Korsør, der med sin beliggenhed er et knudepunkt for trafikken mellem hovedlandet og øerne samt den nord

og sydgående trafik på Storebælt. Denne placering har gennem tiden givet byen en vigtig rolle som militært støttepunkt og forsvarsområde⁴.

Rollen som forsvarsområde for Storebælt havde byen især under Englandskrigene, hvor nogle af de hårdeste træfninger mellem de danske kanonbåde og de engelske orlogsskibe fandt sted i farvandet ud for Korsør. Her var det især byens befæstning, der var tungen på vægtskålen. Man kunne herfra varske danske handelsfartøjer og kanonbåde om, at fjenden var på vej, og Englænderne holdt sig, klog af skade, på god afstand af fæstningens kraftige kanoner⁵. Nå kampen stod på, har byens havn med sin lave dybde og fæstningen gjort forskellen på sejr og nederlag for de danske kanonbådebesætninger. Her kunne kanonbåde såvel som handelsski-

I årene efter Anden Verdenskrig kom der øget fokus på at få oprustet flåden og etableret et nyt kystforsvar, så man kunne etablere et øst-vestgående mavebælte af forsvarsstillinger henover de danske bælter.

Første del.

Allerede inden der blev opført en flådestation i Korsør, var byen et yndet tilholdssted for marinens skibe der var på mission i bælterne og Østersøen. På billedet ses to danske ubåde og deres forsyningskib på besøg i Korsør i 1920'erne. (Foto: Forsvarets Arkiver).

Herover ses det sovjetiske helikopterhangarskib "KIEV" på en tur op gennem Storebælt i august 1981. Det 38.000 tons tunge orlogsskib havde en topfart på 32 knob, en besætning på ca. 1800 mand og var armeret med en række sø- og luftmålsmissiler samt 43 fly og helikoptere. (Foto: Forsvarets arkiver).

Med oprettelsen af Storebælts marinedistrikt blev der som det første etableret en overvågningscentral på flådestationen i Korsør. (Foto: Forsvarets Arkiver)

Kampen om Storebælt - kold krig på Sjællands vestlige kyst

be krybe i ly under fortets kanoner, hvis de blev angrebet eller i dårskab havde kastet sig over en alt for stærk eller tal-mæssigt overlegen fjende⁶.

Under Første Verdenskrig havde Storebælt og Danmark vist sin strategiske betydning ved, at de danske minefelter efter især tysk ønske mere eller mindre spærrede den vigtige sejlroute af, således at den engelske flåde ikke ubesværet kunne angribe skibsværfter og havneanlæg på den tyske Østersøkyst.

Til trods for dansk neutralitet var minespærringen dog kendt af den tyske flåde, der mere eller mindre uhindret kunne sende skibe fra ud i Nordsøen fra havnene i Kiel og Rostock⁷.

Efter den tyske besættelse af Danmark den 9. april 1940 anlagde den tyske besættelsesmagt et batteri bestående henholdsvis af fire 75 millimeter antikampvognskanoner og en mobil radarstation ved Halskov⁸. Disse

kanoner skulle, trods deres beskedne rækkevidde og kaliber, beskytte farvandet mellem Korsør og Sprogø. Man kan her overveje om batteriet var for lille til dækning af en så vigtig transportvej; her var konklusionen dog fra den tyske værnemagt og senere den danske kystdefension, at den valgte artilleribestykning var alt rigelig, idet den for kystkanoner lille kaliber blev opvejet af de vanskelige sejlforhold, der er i Storebælt. Disse to forhold kombineret med motortorpedobåde og minefelter ville gøre Storebælt så godt som uindtageligt for en fjendtlig magt. Yderligere anlagde den tyske besættelsesmagt et svært batteri⁹ ved Griben på Sjællands Odde og en radarstation ved Røsnæs. Disse foranstaltninger gjorde til sammen, at Storebælt var blandt de sværest befæstede indre farvande i Danmark¹⁰.

En ny fjende og kampen om Storebælt

Med Anden Verdenskrigs afslutning blev verdenen omstillet fra at have mange konkurrerende stormagter til at have to deciderede supermagter, der kæmpede på alle fronter om at blive den dominerende. Danmark var kommet relativt uskadt ud af krigen og forsøgte varsomt at indplacere sig som en spiller i den nye verdensorden. Her endte valget på de vestallierede. Dette havde ikke

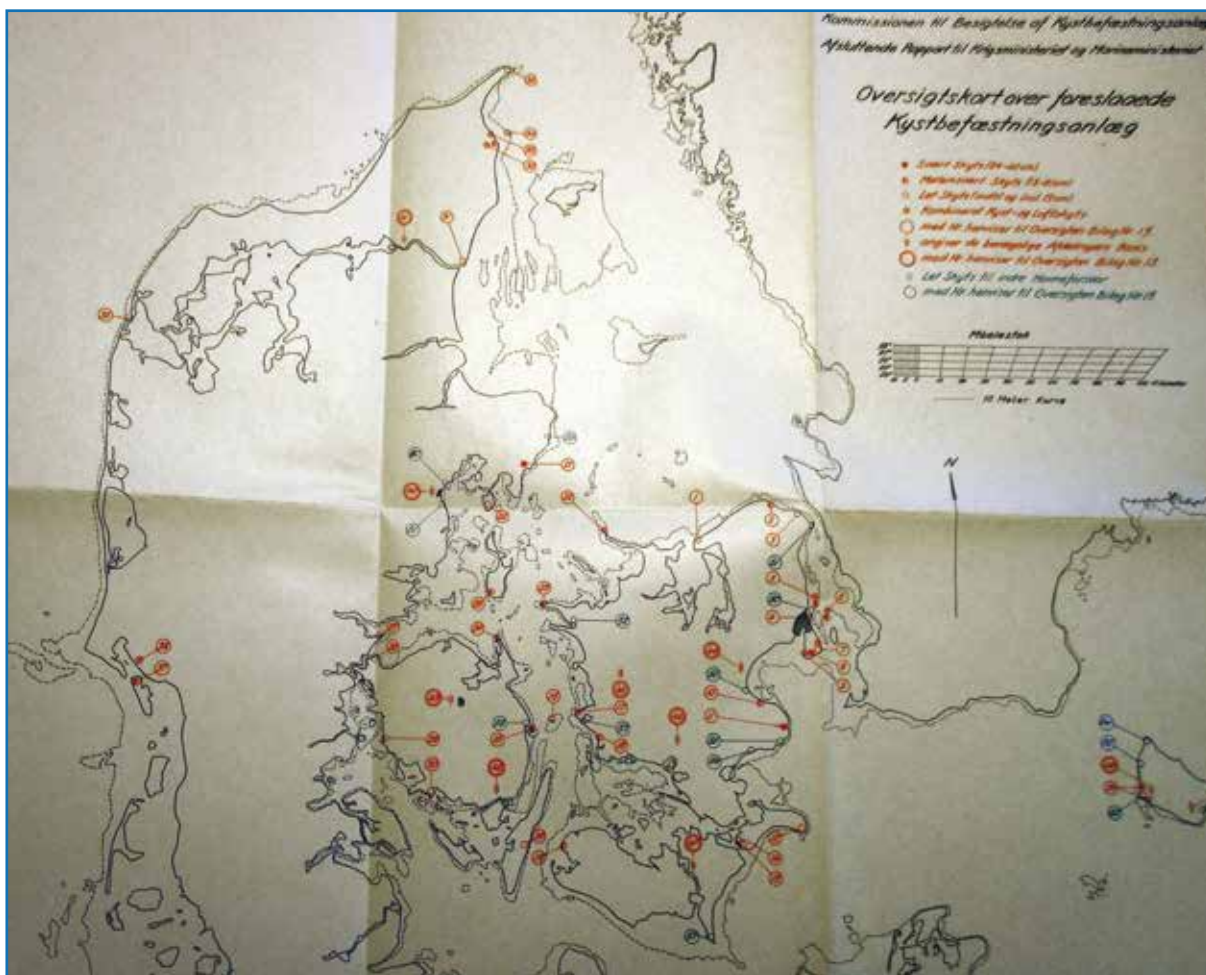
været noget svært valg, og slet ikke set i skyggen af den sovjetiske "invasion" af Bornholm, der, om end den havde haft en fredelig karakter, havde vist en flig af et kommende fjendebillede¹¹.

Hvis Storebælt tidligere havde haft en strategisk rolle i spillet om Nordsøen, så kom det danske bælt til at have en mindst lige så stor, om end ikke større, rolle under Den Kolde Krig, da de danske bæltter var placeret som forreste kamplinje i landets rolle som prop mod Nordsøen¹².

I 1946 igangsatte man fra dansk side en kommission med det formål at rejse rundt til alle de af tyskerne efterladte befæstninger. Opgaven var at tage en vurdering af, hvilke af disse anlæg der eventuelt ville kunne bruges som en del af den danske kystdefension. Kommissionen vurderede at kun en håndfuld af stillinger ville kunne anvendes¹³, dog lagde dette arbejde grunden for, hvor de våben, som ikke var blevet ødelagt eller beslaglagt af englænderne, kunne placeres, samt hvor fremtidige forsvarsanlæg og baser blev placeret. Ønsket var at skabe en stærk kæde af nye befæstningsanlæg omkring de danske stræder og kyststrækninger af særlig interesse, dog viste økonomien sig som en hæmsko, da regeringen ikke ville prioritere penge til et så omfattende anlægsarbejde¹⁴.

På billedet ses en oversigt over placeringen og bevæbningen af de stillinger der var blevet efterladt af den tyske værnemagt efter krigen. Især de danske stræder var blevet tungt bevæbnet.

Foto:
Nikolaj H.
Hyttel.

Begrundelsen for ønsket om en stærk kæde af befæstningsanlæg var, at NATO's og Danmarks generaler vurderede, at kunne man spærre den russiske og polske flåde inde i Østersøen ville det give de vestallierede en enorm taktisk fordel i en eventuel krig. NATO's generaler havde i starten ikke den store forståelse for de noget specielle forhold, der gjorde sig gældende ved søkrig i de danske bælt; dette kan formentlig skyldes at både England og USA, der var toneførende i NATO-samarbejdet, begge, var udstyret med store oceangående flåder. Disse flåder var designet til krigsførelse i bl.a. Atlanterhavet, hvor der var god plads til at manøvrere uden at man skulle skele synderligt til farvandets dybde og andre skjulte fare så som rev og beskydning fra land¹⁵.

Trusselsbilledet

"I modsætning til den vestlige udvikling bibeholdt Sovjetunionen et stærkt militært beredskab, holdt sin krigsindustri igang uden begrænsning og førte i årene umiddelbart efter krigen en aktiv, tildels aggressiv præget, udenrigspolitik i Europa¹⁶" - Viceadmiral Sven Stöckel Thostrup (1964).

I en fælles skandinavisk trusselsvurdering fra 1949 vurderede man, at Sovjetunionen med satellitstater rådede over 175 kampklare divisioner, hvor 40 divisioner var placeret sådan, at de med kort varsel ville kunne rykke ind i Skandinavien¹⁷. Hvad angik deres maritime slagkraft i området så bestod den russiske østersøflåde på daværende tidspunkt af et enkelt slagskib og en tung krydser. Hertil kom en mindre flåde af ubåde - en flåde man estimerede til 20-70 stk.¹⁸ Som støtte for de tungere skibe kom yderligere et ukendt antal lyttefartøjer, minestrygere, patruljebåde og destroyere¹⁹. Den sovjetiske kampkraft kunne derfor ikke gå ubemærket hen. Sovjetunionen havde dertil en vigtig handelsrute med en tonnage på over en million ton, der gik gennem de danske bælt²⁰. Her var vurderingen, at i tilfælde af krig ville Sovjetunionen sætte en ikke ubetydelig styrke ind for at beskytte denne vigtige handelsrute. De sovjetiske handelsskibe blev vurderet til at være yderst brugbare i forhold til en eventuel transport af tropper, og ved en omregning kom man frem til, at de handelsskibe Sovjetunionen og deres allierede rådede over i 1948-49 ville kunne flytte 15.000 kampklare soldater og deres udrustning. Man vurderede, at denne kapacitet ville vokse betydeligt for hvert år, dog ville en landsætningsoperation af sådan en kaliber ikke kunne finde sted uden betydelig støtte fra orlogsfartøjer og fly. Her kom de danske stræder ind

I Korsør var placeret et batteri af denne type kanon, med navnet 7,5-cm-Panzerabwehrkanone 40 (Pak 40). Med en rækkevidde på op til 7600 meter var disse kanoner i stand til at dække havet mellem Korsør og Sprogø med en ikke ubetydelig ildkraft. Kanonerne blev ved Anden Verdenskrigs afslutning erklæret for allieret krigsbytte, og destrueret. (Foto: Nikolaj H. Hyttel)

som en vigtig brik i spillet, da man her skulle sikre at en eventuel invasionsflåde ikke ville forlade Østersøen, samt at orlogsfartøjer, der kom fra nord for at beskytte transportskibene, ikke kunne komme ind i Østersøen²¹.

Storebælt ville i denne situation være det strategiske tyngdepunkt, da dybde -og sejlforholdene i de andre stræder gjorde, at tunge skibe så som slagskibe, hangarskibe og svære krydsere kun ville kunne sejle sikkert gennem Storebælt²². En anbefaling blev derfor, at den primære befæstning af de danske vandveje skulle centreret omkring netop Storebælt²³. Dog ville øjeblikkelig allieret støtte med soldater og skibe være nødvendigt, da den danske hær, der i 1948-49 var på omkring 4.000 mand, ikke ville kunne stille meget op imod en fjende, der i værste tilfælde ville kunne præstere en angrebsstyrke på 40 mod 1²⁴.

Forsvarets muligheder

I det vestlige Sjælland fandt kommissionen, at man med fordel ville kunne beholde radarstationen ved Røsnæs, de forberedte stillinger på Sjællands Odde, Gniben og de anlæg tyskerne havde efterladt i Korsør. Her havde man anvendt havnen som venteplads og tankplads for især de tyske torpedobåde²⁵. Der var endda overvejelser om, at man kunne udbygge kanonstillingerne i Halskov med betonkasematter, således man ville få et befæstet kystfort i forbindelse med havnen²⁶. Planerne blev dog skrinlagt, da terrænet omkring Korsør ikke egnede sig til befæstninger af en sådan karakter. Man vurderede at de kridtholdige skrænter ved Stævns og Langeland egnede sig bedre til dette formål, hvilket senere skulle bestemme placeringen forter på netop disse lokaliteter²⁷. Man var hos forsvarskommandoen udmærket klar over, at en eventuel invasion af Danmark ville blive iværksat i det sydlige og østli-

ge Sjælland med fokus på Køge Bugt, da forholdene her var gunstige for landsætning af tropper i stort antal²⁸. Dette ville betyde at en fæstning ved Korsør ikke ville være formålstjenestelig, da angrebet højest sandsynligt ville komme fra landsiden²⁹. Med andre ord så man hos det danske forsvar ikke nogen nytte i et anlæg, hvor den svære bevæbning ville ende med at vende væk fra fjenden.

Korsør havde dog ikke udspillet sin rolle i den kommende genoprustning af Danmark, idet Forsvaret genoptog planer fra 1840'erne om at få etableret en flådestation ved byen samt få opbygget et system af depoter. Disse depoter skulle primært anvendes til opbevaring søminer.

Både fra politisk og militær side anså man denne gamle velafprøvede strategi, som i al sin enkelthed gik ud på store minefelter placeret i sejlruterne, som både den billigste og mest effektive løsning til at få afspærret Storebælt i tilfælde af en eventuel krig mod Sovjetunionen og Warszawapagtlandene. Strategien ville kunne fastholdes til trods for, at man vurderede at Sjælland ville falde inden for 24-48 timer. For selvom Sjælland blev besat, ville minerne kombineret med Langelandsfortets kanoner stadig kunne præstere en effektiv blokering af denne strategisk vigtige sejlroute³⁰. Her var en af Langelandsfortets opgaver bl.a. at sikre minefelterne mod fjendtlige minestrygere³¹.

Korsør blev derfor i de indledende forhandlinger ikke betegnet som en egentlig flådestation med en fast belægning af kampberedte krigsskibe, men mere som en forsyningshavn, hvor minelæggere og torpedobåde ville søge ind, og blive udrustet, når de var på mission i de danske bælt³². I perioden umiddelbart efter Anden Verdenskrigs afslutning kom er en mere eller mindre fast belægning af minestrygere. Dis-

Kampen om Storebælt - kold krig på Sjællands vestlige kyst

se skibe havde man henholdsvis lånt af England og overtaget fra den tyske krigsmarine grundet der var et akut behov for at få rensset sejlruterne i de danske farvande, i særdeleshed Storebælt, for efterladte tyske og engelske miner³³.

De danske miner var ikke umiddelbart et problem, da disse efter behov kunne aktiveres og deaktiveres fra installationer på land. De danske minefelter blev desuden jævnlige vedligeholdt og kontrolleret for at der ikke var nogen, der begav sig på en ensom men sprængfarlig tur op gennem Storebælt. Problemet var imidlertid de mange tyske og engelske miner, der ikke havde en deaktiverende funktion og primært fra engelsk side var blevet smidt "vilkårligt" i sejlrenderne³⁴.

Fokus på flåden

Danmark var og er stadig en søfartsnation, om end mængden af fartøjer med direkte tilknytning til de danske farvande og havne er faldet noget siden Anden Verdenskrig. Ved dennes afslutning og Den Kolde Krigs begyndelse var de danske havne i sandhed veritable trafikknudepunkter hvor flåder af fiskerbåde, handelsskibe og færger anløb dagligt. Ved Danmarks indtræden i NATO i 1949 var store dele af den danske infrastruktur stadig baseret på vandvejene, hvor den primære transport af vare og passagerer foregik³⁵. Det var derfor en del af normalbilledet, at der dagligt sejlede talrige skibe af varierende størrelse og form gennem Storebælt

Det er derfor ikke overraskende, at den danske militære doktrin frem til optagelsen i NATO primært var baseret på flåden. Her var fokus især på at få oprustet flåden og etableret et nyt kystforsvar, således at man ville kunne etablere et øst-vestgående mavebælte af forsvarsstillinger henover de danske bælte³⁶. Dog stod det hurtigt klart for den danske generalstab, at de danske politikere søgte et knap så ambitiøst forsvar, eller sagt med andre ord søgte man et effektivt forsvar der ikke samtidig ville blive alt for omkostningsfuldt³⁷. Denne politiske tilbageholdenhed mødte ikke den store forståelse fra forsvaret der arbejdede under mantraet "Aldrig mere 9. april"³⁸.

Marinedistrikter

For at sikre en hurtig reaktion på en eventuel fjendtlig handling til søs samt at skabe et bedre overblik over farvande- ne delte man landets kyster og farvande

op i marinedistrikter. Disse distrikter var den lokale overkommando, der skulle registrere og handle på alle hændelser, der forekom i deres ansvarsområde. De individuelle marinedistrikter rapporterede til flådens overkommando, der ud fra alle indmeldinger dannede et komplet overblik over situationen i de danske farvande. Arbejdsområdet var stort set det samme for alle marinedistrikterne, da det gik ud på at overvåge skibstrafikken, sikre sikkerhed for civil såvel som militær sejlads, minelægning og mine-rydning samt forestå garnisonering og træning af mandskab til kystforsvaret³⁹. Ideen bag marinedistrikterne var en del af det tidligere nævnte mantra "Aldrig mere 9. april", som gik ud på at man ville decentralisere beslutningskompetencerne i forsvaret. Dette kombineret med en stående ordre, "Forholdsordren" om at enhver militærchef skulle besvare ethvert angreb uden at vente på ordre fra central hånd⁴⁰. Dette ville betyde, at i tilfælde af en krig mod en østfra kommende fjende ville Danmarks forsvar ikke blive lagt ned med et slag, som det skete i 1940.

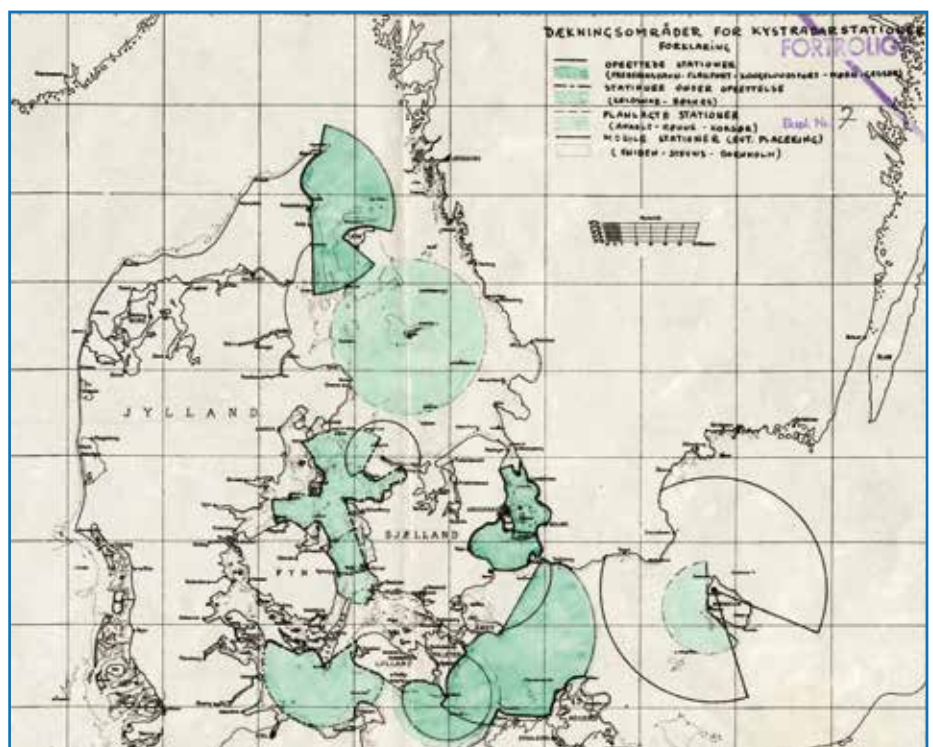
Det blev besluttet, at Storebælts Marinedistrikt skulle placeres i forbindelse med den kommende flådestation i Korsør. Herfra skulle overvågningen med Danmarks trafikalt vigtigste bælt foregå. Hertil knyttede man radarstationen ved Røsnæs, da man fra denne radarstation kunne overvåge stort set hele Storebælt. Den sydlige ende af Storebælt kunne man dog ikke nå fra Røsnæs, men her var planen at der skulle placeres en radarstation i forbindelse med det kommende kyst-

fort på Langeland, og derved ville man være i stand til at kunne foretage en fuld overvågning. Radaranlægget ved Røsnæs viste da også sin taktiske såvel som strategiske betydning i 1962, da man herfra havde en stor del i arbejdet med at overvåge og pejle kursen for de russiske transportskibe, der læsset med atomsprænghoveder og raketmateriel var på vej mod Cuba⁴¹.

For Storebælts Marinedistrikt var forholdene, at man udover de såkaldt faste opgaver også havde et nyopført kystfort på Langeland⁴² man skulle sikre driften af samt at man havde ansvaret for at lægge og vedligeholde de minefelter, der var planlagt til at afspærre denne strategisk vigtige sejlroute⁴³.

Den civile del af overvågningen

Hos Forsvaret engagerede man en del civile i vidt forskellige roller. Disse roller kunne være den væbnede del, som fandt stede gennem hjemmevernet, det kunne også være af knap så krigerisk karakter gennem civile meldekorps, der stod for luft-og sø meldinger fra et sirligt anlagt system af meldetårne. Her var det den frivillige observatørs pligt at være forsvarets øjne, der skulle beskue hvad der nu fandtes af trafik i henholdsvis luften og i dette tilfælde på Storebælt⁴⁴. Disse meldinger blev samlet og forarbejdet i operationsrummet på Storebælts Marinedistrikt og sendt videre til Søværnets Operative Kommando. Fordelen ved dette system

På billedet ses hvordan radarstationerne var placeret, så man bedst mulig kunne overvåge de danske farvande. Dog var det nødvendigt med personel, der kunne overvåge farvandet direkte, da udslaget på radaren ikke viser typen af skib. (Foto: Forsvarets Arkiver)

De sovjetiske invasionsplaner opererede med, at man forud for angrebet med ville smide en række atombomber på steder hvor de ville lamme befolkning og militær mest mulig. Foto: Bundesarchiv.

var, at melderne, der var udstyret med et solidt kendskab til de skibstyper, der sejlede gennem den danske farvande, kunne meddele hvis der eksempelvis kom en fragtbåd, fiskekutter med særlige ombygninger eller alt for mange antenner installeret i forhold til hvad der var normalt for sådanne skibstyper⁴⁵.

Det var under Den Kolde Krig ikke dualmindeligt, at der blev meldt om et mistænkeligt fartøj på Storebælt. Når sådan en melding indløb og man vurderede, at der kunne være tale om et fartøj med et ikke anerkendelsesværdigt formål, indløb alarmeringen til flådestationens personel. I sådanne tilfælde blev flådestationen sat i alarmberedskab, da man skulle være klar til hvad som helst. Lokalbefolkningen kunne på nærmeste hånd følge med i, når der foregik noget mistænkeligt på Storebælt. Dette kom blandt andet til udtryk ved, at flådestationens nærforsvar blev sat i beredskab, og her var en af de foranstaltninger, der blev sat i værk, at flådestationen blev indhegnet med pigtråd⁴⁶. Hvor ofte denne indhegning blev sat i værk, melder kilderne ikke noget om, men det var under Den Kolde Krig langt fra unormalt, at lokalbefolkningen kunne vågne op til en indhegnet flådestation og vagter posteret med skarpladte våben.

Med oprettelsen af Storebælts marinedistrikt blev der som det første etableret en overvågningscentral på flådestationen i Korsør. Dette overvågningscenter var bemanded med op imod 30 civile kvinder der, når situationen bød det, arbejdede i treholdsskiftet for at opsamle og fordele informationer om trafikken på Storebælt⁴⁷.

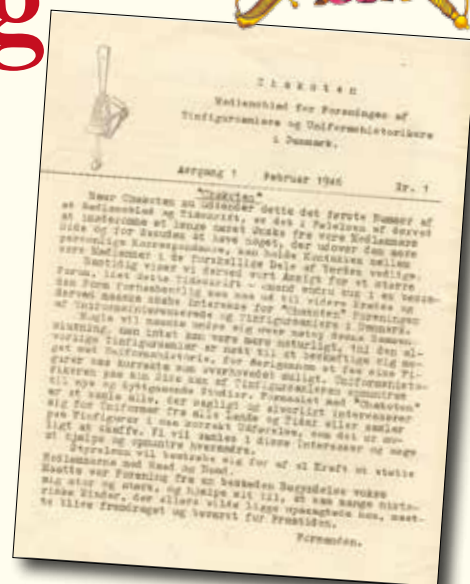
Noter

- 1 Hansen, Peer Henrik: På Afgrundens Rand: Cubakrisen 1962, den kolde krig og Danmark, Rudkøbing: Øhavsmuseets forlag 2012. s. 123-124
- 2 Thomsen, Kurt Alex, interview foretaget af Museum Vestsjælland den 15.08.2018
- 3 Hansen, Flemming, Luckow, Ulrik, Korsør og Flåden, Korsør Kommune (2005) s. 12-19
- 4 Slagelse Arkiverne, Flådestation Korsør, Arkivfond A7033, (1973) 3
- 5 Ibid.
- 6 Ibid.
- 7 Bogason, Peter, Søværnet under den kolde krig – Politik, strategi og taktik, Snørres Forlag (2016) s. 13
- 8 Rigsarkivet, Krigsministeriet, Komm. vedr. Kystbefæstning: V. Afsluttende rapport (1946-1946) 1
- 9 Et svært batteri var hos den tyske overkommando defineret som batterier med kanoner der havde en kaliber på mellem 240 og 400 mm
- 10 Rigsarkivet, Krigsministeriet, Komm. vedr. Kystbefæstning: V. Afsluttende rapport (1946-1946) 1
- 11 Hansen, Per Henrik, Knytningen mod Øst - Langelandsfortet, 2013 s 8-9
- 12 Hyttel, Nikolaj Hedegaard, Kold Krig i Vendsyssel - Danmarks længste hemmelighed startede i Frederikshavn, i Vendsyssel Årbog (2016) s. 8-9
- 13 Hyttel, Nikolaj Hedegaard, Bangsbo Fort - Frederikshavn ved Koldkrigsfronten, i Vendsyssel Årbog (2017) s 70-71
- 14 Bogason (2016) s. 19-29
- 15 Ibid. s. 15
- 16 Thorstrup (1964) s. 210

- 17 Rigsarkivet, Den Skandinaviske Forsvarskommités Betænkning, Marinestaben (1948-1949) 0008+B06
- 18 Ibid.
- 19 Ibid.
- 20 Ibid.
- 21 Ibid.
- 22 Ibid.
- 23 Ibid.
- 24 Ibid.
- 25 Rigsarkivet, Krigsministeriet, Komm. vedr. Kystbefæstning: V. Afsluttende rapport (1946-1946) 1
- 26 Ibid.
- 27 Ibid.
- 28 Ibid.
- 29 Rigsarkivet, Den Skandinaviske Forsvarskommités Betænkning, Marinestaben (1948-1949) 0008+B06
- 30 Hansen, Peer Henrik, Langelandsfortet og overvågningen af Storebælt, i Kold Krig – 33 fortællinger om Den Kolde Krigs bygninger og anlæg i Danmark, Færøerne og Grønland, red: Morten Stenak, Thomas Tram Pedersen, Peer Henrik Hansen, Martin Jespersen, Kulturstyrelsen 2014, s 112-115
- 31 Hansen (2014) s. 112
- 32 Rigsarkivet, Forsvarsministeriets Forsvarskommission af 1950
- 33 Bogason (2016) s. 19-23
- 34 Hansen, Luckow (2005) s. 54-70
- 35 Bogason (2016) s. 45-46
- 36 Ibid. s. 45-48
- 37 Dannerfjord, P.M, Den danske flåde og krigsteoretikerne, i Tidsskrift for søvæsen (1999) s.279-281
- 38 Bogason (2016) s. 48
- 39 Rigsarkivet, Den Skandinaviske Forsvarskommités Betænkning, Marinestaben (1948-1949) 0008+B06
- 40 Bogason (2016) s. 48-50
- 41 Hansen (2012) s. 123-124 og Thomsen (2018)
- 42 Langelandsfortet blev i 1960'erne en selvstændig enhed under navnet Langelands Marinedistrikt, hvilket betød at Storebælts marinedistrikt med base i Korsør, nu kun havde ansvar for selve bæltet.
- 43 DIIS (2016)
- 44 Thomsen, Kurt Alex, interview foretaget af Museum Vestsjælland den 15.08.2018
- 45 Thomsen (2018)
- 46 Ibid.
- 47 Ibid.

*Anden del bringes i
Chakotens martsnummer.*

Tidsskriftet "Chakotens" historie og udvikling i tiden 1946-2019

I februar 1946 udkom første nummer af Chakoten, Medlemsblad for Foreningen af Tinfignsamlere og Uniformshistorikere i Danmark.

måneder sammen og lavede et to-måneders-tidsskrift. Distributionen skete ved uddeling på de månedlige møder. Der var meget få illustrationer i tidsskrifterne, og de få, der var, var tegninger i sort-hvid. Sammenlignet med vore dages 28 siders tidsskrift i A4 med billeder i farver og professionelt layout er der lysårs forskel i teknikken, men teksterne var der ikke noget i vejen med.

På 1. side i nr. 1 oplyste formanden, Preben Kannik, at udgivelsen af medlemsbladet var skabt for at imødekomme et længe næret ønske, bl.a. for at styrke kontakten mellem medlemmer i de forskellige dele af Verden. Samtidig håbede han, at tidsskriftet ville nå ud til videre kredse og medvirke til et stigende medlemstal. Han understregede desuden samspillet mellem tinfignsamlere og uniformshistorikere, idet de opmuntrer

I anledning af Selskabets 75-års jubilæum ser tidligere redaktør, Claus Mogensen, tilbage på tidsskriftets udvikling og redaktører siden 1946, da det første nummer udkom

Selv om tidsskriftet er to år yngre end Selskabet, er det en så integreret del af Selskabet, at det er naturligt at lade det indgå i en samlet markering af 75-året for Selskabets Chakotens start. Da alle de oprindelige medlemmer, der startede Selskabet, ikke lever mere, og kun få er tilbage af den generation, der kom efter grundlæggerne, er det efterhånden kun i kraft af de gamle udgaver af tidsskriftet, at vi i dag er i stand til at få indblik i forholdene omkring Chakotens start og historie.

Har du lyst til at læse mere om grundlæggerne, Selskabet og tidsskriftets første mange år, har Torstein Snorrason skrevet en fremragende artikel med titlen "Those Were the Days, my Friend," lidt om Chakoten gennem 60 år. Artiklen er bragt i septemberudgaven 2004, som kan læses eller nedtages fra Selskabets hjemmeside. Nærværende artikel er beskrivende omkring aspekterne vedrørende fremstillingen og udgivelsen af tidsskriftet Chakoten i den forløbne periode. Artiklen er desværre ikke spækket med anekdoter om Selskabets tidligere redaktører, hvoraf nogle skulle have været ganske karismatiske.

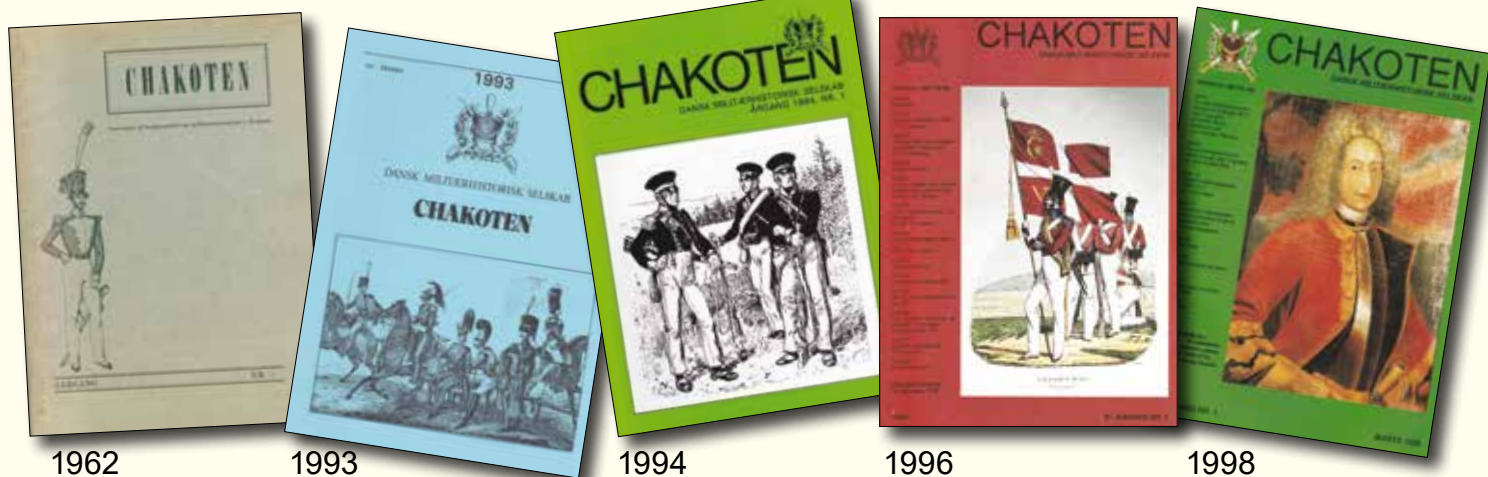
Til gengæld giver det lange spænd af tid mulighed for at få et indblik i, hvem der har gjort hvad. Til det formål er der til artiklen udarbejdet 3 oversigter. Oversigt nr. 1 oplyser om, hvem der har været

redaktører, og hvor længe og hvor mange gange, samt udviklingen i tidsskriftets format og årlige udgivelser. Oversigt nr. 2 giver et overblik over, hvad artikler og andre indlæg i tidsskriftet har handlet om, og endelig indeholder oversigt nr. 3 en oversigt over, hvem der har skrevet artiklerne og indlæggene, og hvem der har været særligt produktive.

Første nummer af tidsskriftet

I februar 1946 udkom nr. 1 af første årgang af Chakoten, Medlemsblad for Foreningen af Tinfignsamlere og Uniformshistorikere i Danmark. Det udkom i et papirformat på 34x22 cm, som var foldet en gang til formatet 17x22. Herved fremkom sider, som efter behov let kunne suppleres med yderligere sider i samme format. Tidsskriftet blev duplikeret ved hjælp af stencils skrevet af redaktøren eller et bureau. I øverste venstre hjørne var der med et gummi-stempel anbragt Selskabets i 1946 valgte bomærke i form af et sort-hvidt billede af en grenaderchakot fra Kongens Regiment fra Frederik 6.'s tid tegnet af Preben Kannik.

Tidsskriftet udkom helt frem til 1962 som et månedsblad, og kneb det med at nå det, eller manglede man stof, slog man af og til et par

hinanden til dybere studier og mere korrekt udførelse. Han stillede desuden al ledelsens kraft i form af råd og dåd til støtte for medlemmerne. Afslutningsvis håbede han, at Selskabet fra en beskeden begyndelse vil vokse sig stort og stærkt og medvirke til, at så mange historiske minder, der ellers vil ligge upåagtede hen, vil blive fremdraget og bevaret for fremtiden.

Tidsskrift nr. 1 fra 1946 indeholder også en årsberetning for 1945, der udover at glæde sig over de store forandringer for vort land oplyser, at medlemstallet ved starten af året var på 7, og at man har indledt samarbejde med søsterorganisationer i England, Frankrig, Belgien og U.S.A. Dette har i 1946 allerede ændret sig til 13 medlemmer og 3 korresponderende medlemmer i Norge og Sverige. Så selv om argumentet om at styrke kontakten med medlemmer i de forskellige dele af Verden gav en fornemmelse af, at Selskabet havde medlemmer "world-wide", omfattede det foreløbig kun vore nabolande. Men rettidig omhu er jo altid på sin plads. På side 4, som samtidig er bagsiden af nr. 1, er opgjort en samlet medlemsfortegnelse med postadresser. I den forbindelse er det oplyst, at Preben Kannik er formand, Wolfgang Kambro er sekretær og kasserer, og S. E. Gallaus er redaktør af tidsskriftet "Chakoten". Omgangstonen virker noget mere formel end i dag. Alle referencer til personer i teksten indledes med "hr". Og i teksten fremgår det flere steder, at man i hvert fald skriftligt henvender sig til medlemmerne med De-formen. Dette var gældende langt oppe i tresserne. Om man også gjorde det i direkte tale, har ikke været muligt at få verificeret.

Tidsskriftets redaktører

I oversigt nr. 1 er Selskabets redaktører fra 1946 til og med 2018 opgjort. Det er ganske krævende at udarbejde en sådan oversigt, da det i en del tilfælde ikke klart fremgår af oplysningerne i tidsskriftet, hvem der var redaktør og hvornår.

Oversigt nr. 1 over redaktører og udgivelser af tidsskriftet Chakoten i Dansk Militærhistorisk Selskab siden starten i 1946 frem til og med 2018				
Redaktører	Periode	Samlet antal udgivelser pr. redaktør	Samlet antal udgivelser pr. år	Format
Svend Erwin Gallaus	1946-1958	135	12/10	17x22
Ivan M.C.S. Elsmark	1958-1960	19	10/12	17x22
Helge Scheunchen	1960-1961	16	12	17x22
Olaf Hasselager	1961-1962	8	12	17x22
Niels Eric Boesgaard	1962-1966	15	4/3	A4
Poul Ib Liebe	1966-1970	16	4	A4
Benny K. Endahl	1970-1973	15	4	A4
Per Thornit	1974-1977	16	4	A4 + A5
Peter Buntzen	1978	4	4	A5
Peter Eget	1979	4	4	A5
John Buntzen	1980	1	3	A4
Peter Eget	1980-1981	3	4	A4 + A5
John Buntzen	1981	3	4	A4 + A5
Helge Scheunchen	1982	3	4	A4
John Buntzen	1982-1988	22	4	A4
Hans Chr. Wolter	1988-1991	13	4	A4
Leo Heuer	1991	2	4	A4
Jørgen Smith	1992-1993	7	4	A4
Hans Tino Hansen	1993-1994	2	4	A4
Hans Chr. Wolter	1994-1995	7	4	A4
Mogens Friis	1996	3	4	A4
Torstein Snorrason	1996-1998	9	4	A4
Niels Eric Boesgaard	1999-2000	7	4	A4
Torstein Snorrason	2001-2003	13	4	A4
Steen Schön	2004	3	4	A4
Torstein Snorrason	2004-2006	9	4	A4
Claus Mogensen	2007-2009	12	4	A4
Henrik Denman	2010-2018	36	4	A4
I alt	73 år	403	-	-

Ved nærlæsning vil den interesserede læser bemærke, at flere navne optræder flere gange. Det skyldes naturligvis, at vedkommende har været redaktør flere gange.

Der er 21 forskellige navne, men 28 redaktørperioder. Nogle har været redaktør i lange perioder, nogle i knap

så lange og andre, som det fremgår, i ganske korte perioder. Et udtryk for den gennemsnitlige længde af redaktørperioden får man ved at dividere 73 med 28 svarende til 2,60 år. Det er bemærkelsesværdigt, at den første redaktør, Svend Erwin Gallaus, stadig er den redaktør, der har siddet længst. Kan vor ▶

Tidsskriftet "Chakotens" historie og udvikling i tiden 1946-2019

nuværende redaktør, Henrik Denman, imidlertid klare jobbet i yderligere tre år, vil han kunne erhverve sig titlen som den længst siddende redaktør. Henrik er netop gået på pension og virker sund og rask og glad for jobbet som redaktør, så mon ikke han om føje år giver Gallaus baghjul?

Tidsskriftet Chakoten

Siden 1962 er tidsskriftet som udgangspunkt udkommet i A4-format 4 gange om året med et sideantal på 28 sider som standard, med den undtagelse at man fra 1974 til 1977 og igen i 1980 til 1981 ændrede formatet til A5. Først fra 1994 nr. 1 gik man over til glittet papir og gav forsiden farve, og allerede i 1996 nr. 3 udkom tidsskriftet med farvetryk på for- og bagside. I 2004 nr. 1 udvidede man farven til også at omfatte side 2 og 27 og ved særlige lejligheder midtersiderne. Endelig i 2008 nr. 3, da vi skulle trykke den berømte spaniensudgave, var forskellen på prisen på sort-hvid og farvetryk blevet så beskedent, at tidsskriftet siden da er trykt helt i farver.

Tidsskriftet anerkendes generelt som værende særdeles læseværdigt og er med sit indhold af artikler, bog anmeldelser og oplysninger om aktiviteter og møder med til at knytte medlemmerne sammen samtidig med, at det virker som en appetitvækker, der kan tiltrække nye medlemmer. Selskabet har derfor en ambition om at lægge alle årgange op på vor hjemmeside, så alle kan få et indtryk af, hvad et medlemskab kan tilbyde. Rom blev som bekendt ikke bygget på en dag, men indtil videre kan alle numre fra år 2000 frem til år 2016 læses på hjemmesiden. Det omfatter 68 numre og dermed et ganske betydeligt antal artikler. Tidsskriftet har til alle tider været den største post på Selskabets budget, men i takt med det stigende medlemstal har det gennem årene medført, at der har været råd til en forbedret tryk- og papirkvalitet.

Tidsskriftets navn

Fra starten i 1946 lagde man ud med det ganske ambitiøse navn på tidsskriftet: "Chakoten. Medlemsblad for Foreningen af Tifigursamlere og Uniformshistorikere i Danmark". Men allerede fra det første nummer i 1948 var man nået til erkendelse af, at "Uniformshistorikere" nok var at sætte barren for højt, så man ændrede navnet til: "Chakoten. Medlemsblad for Foreningen af Tifigursamlere og Uniformsinteresserede i Danmark". Engang i starten af 1958 vedtog man at ændre formatet til A4 og

navnet til CHAKOTEN, der skulle udkomme 4 gange årligt, ligesom vi kender det i dag. Indholdet skulle koncentrere sig om længere artikler af uniforms-, militær- og samlermæssig betydning og af blivende værdi. Antagelig slog kapaciteten dog ikke til, sandsynligvis på grund af manglende artikler, idet det tog et halvt år at udgive det første tidsskrift i juli måned. På et bestyrelsesmøde i juni mente man, at et sådant blads rammer

I Selskabet har vi over tiden haft den glæde, at nogle af vore medlemmer havde anlæg for at tegne. Deres plancher er yderst seværdige, og nogle er fundet velegnede til at illustrere denne artikel.

Livregiment Dragoner, 1758, Chr. Würgler Hansen.

ikke havde plads til behandling af aktuelle forhold såsom referater af møder og foredrag, intern debat, figur-, bog- og bladanmeldelser m.v., og besluttede at udsende et månedligt nyhedsblad under navnet "CHAKOT-NYT". A4-tidsskriftet gik i første omgang i sin mor, idet man dog udgav endnu et A4-tidsskrift i 1959 som særnummer under navnet CHAKOTEN med undertitlen "Foreningen for Tifigursamlere og Uniformsinteresserede i Danmark", og man fortsatte med månedsbladet nogle år endnu. Den eneste ændring i den sammenhæng var,

at man fra nr. 1 i 1959 ændrede farven, således at "NYT" blev skrevet med rødt.

Før redaktørskiftet i 1962 udkom det sidste tidsskrift i formatet 17x22, det var et dobbeltnummer for marts-april, og så var det endegyldigt slut med dette format, og med nr. 5 i 1962 gik vi over til A4-formatet med udsendelse 4 gange om året. I introduktionen til det nye format blev skiftet begrundet med et ønske om et mere internationalt tilsnit. Man var bevidst om, at det ville kræve, at flere medlemmer bidrog med stof, og for at få flere til at skrive, tilbød man at redigere det sproglige i sådanne fremtidige artikler. Det blev understreget, at det også var tekniske hensyn, der lå bag formatændringen, idet det medførte, at stencils til det nye format kunne skrives på en almindelig skrivemaskine, hvilket åbenbart ikke havde været tilfældet tidligere.

Engang i 1964 brød en gruppe medlemmer ud af Chakoten og dannede deres egen forening, som blev døbt Dansk Militærhistorisk Selskab, forkortet til DMS. Bruddet skyldtes angiveligt flere forhold, men et af dem var utilfredshed med en kontingentstigning i Chakoten. Kontingentet var steget til kr. 4,- om måneden og altså 48 kroner om året. Imidlertid kneb det for udbryderne at finde egnede lokaler, og udgivelsen af medlemsblade blev stærkt forsinket på grund af sygdom. Det har formentlig ført til sonderinger mellem bestyrelserne om muligheden for at slå foreningerne sammen igen, og på generalforsamlingerne i 1966 i de to foreninger vedtog man en sammenlægning til en forening med navnet Chakoten og med undertitlen "Dansk Militærhistorisk Selskab". Desuden kunne medlemmer, som følte, at kontingentet var for højt for deres økonomiske foråen, rette henvendelse til kassereren og anmode om kontingentnedsættelse. I hvor høj grad dette har været brugt, og om det stadig gælder, vides ikke.

Det tog imidlertid lidt tid, inden aftalen om undertitlen Dansk Militærhistorisk Tidsskrift blev reflekteret på forsiden af Chakoten. Men med marts-udgaven i 1968 under redaktør Poul Ib Liebe kom den aftalte tekst på forsiden af tidsskriftet. Da han hørte til udbrydergruppen, der havde forhandlet sig til denne tekst, har det sikkert været vigtigt for ham at få dette på plads.

Fra 1977 forlod man A4-formatet og

*Sjællandske Regiment til Fods,
Officer, 1758,
Chr. Würgler Hansen*

gik over til A5-formatet, idet det tilføjes, at nr. 3 i 1976 også udkom i A5-format. En begrundelse har ikke kunnet findes, men det skyldes temmelig sikkert den konstante mangel på stof fra medlemmerne, og man har sandsynligvis fundet, at et tyndt A5-nummer så bedre ud end et dobbelt så tyndt A4-nummer. Det må virkelig have knebet med at indsamle stof på dette tidspunkt, for nr. 1 og 2 i 1977 var udover A5-formatet også et dobbeltnummer og et gevaldigt tyndt et af slagsen.

Tidsskriftets redaktørjob

Redaktøren er, sagt lidt firkantet men meget præcist, den eneste der ud over kassereren udfører, hvad der må betegnes som et regulært arbejde i Selskabet. Ud over at der selvfølgelig skal redigeres, skal der hele tiden overholdes tidsfrister i et samspil mellem forfattere, layouter, kasserer, billedleverandører, korrekturlæsere, opdatering af mødekalender og aftaler med trykkeri og distribution. Jobbet er meget selvstændigt og tidskrævende, og det er hele tiden ▶

Tidsskriftet "Chakotens" historie og udvikling i tiden 1946-2019

nødvendigt at have det fornødne overblik og evne og vilje til at styre en proces. Som følge heraf har der aldrig været kødannelse, når stillingen skulle besættes, og det har endog til tider været rigtigt svært at få den besat.

Nye redaktører opdager allerede fra dag 1, hvor meget tid stillingen kræver, og hvor lidt man kan regne med bistand fra andre medlemmer. Her gælder udsagnet ikke om, at når nøden er størst, er hjælpen nærmest. Man må også indstille sig på, at ikke alle medlemmer er tilfredse med indholdet. Som det fremgår af oversigt nr. 1, var jeg selv redaktør for nogle år siden og lærte her af min forgænger, hvordan man mest elegant takler kritik. Først det venlige svar ledsaget af et smil om, at redaktøren trykker, hvad han får, og at den eneste måde at få ændret det er ved, at kritikeren selv begynder at skrive artikler. Hvis kritikeren fremturer, lader man smilet stivne og lader vedkommende forstå, at han eller hun er meget velkommen til at overtage stillingen som redaktør her og nu. Så bliver der pludselig meget stille, kritikken forstummer, og vedkommende lister væk, mens der lyder en næppe hørbar mumlen om, at sådan skulle kritikken jo heller ikke forstås.

Nu skal disse situationer fra redaktørens hverdag naturligvis ikke tages alt for tungt, for redaktørjobbet er også uhyre lærerigt, givende og kontaktskabende.

Det er spændende at beskæftige sig med alt det, der skal til, før man kan være tilfreds med en ny udgave af Chakoten. Især er forholdene omkring anskaffelse og anvendelse af billedmateriale i tryk kvalitet og elektronikken omkring det spændende. For man lærer hurtigt, at billeder og især gode billeder er livets salt i et tidsskrift som Chakoten. Det er en helt ny og interessant verden at gå på jagt efter de bedste billeder, både til artikler og forsider og at sikre sig, at billederne har de krævede elektroniske kvaliteter, der gør, at de kan anvendes til tryk. Efterfølgende tilrettelægges artiklernes længde, og antallet og størrelsen af billederne hertil afstemmes. Alle artiklerne i tidsskriftet er skrevet con amore og som oftest af medlemmerne, som det fremgår af oversigt nr. 3, og selv om vi ikke har mulighed for at aflønne artikelskrivere, hænder det også, at andre end medlemmer skriver artikler til tidsskriftet. Redaktøren søger at opbygge et netværk af fagfolk, der tillader, at deres eventuelle artikler i andre fora kan bruges i Chakoten. Et tilbagevendende problem igennem tiderne men især tidligere har været mangel på stof til bladet, men i en årrække har mangel på stof faktisk ikke været et problem. Redaktøren oplyser til stadighed, at han endnu har til gode at opleve en tom indkasse.

Oversigt nr. 2 over antallet af artikler og andre indlæg i tidsskriftet fordelt alfabetisk på emneregistrets 24 aktive emner siden starten i 1946

Nr.	Emner	Antal indlæg
1	Anmeldelser af bøger	221
2	Artilleri, artillerister og raketter	21
3	Borgervæbning	17
4	Faner, estandarter og heraldik	30
5	Feltherrer og militære personligheder	26
6	Felttog, krige, slagmarker og træfninger	177
7	Figur- form- og dioramafremstilling	41
8	Forme og figurer (kommercielle)	31
9	Forsvarsværker	27
10	Historieformidling	24
11	Infanteri	72
12	Kampvogne og andre køretøjer	6
13	Kavaleri	35
14	Krigsspil	33
15	Kolonier	2
16	Luftvåben og balloner	7
17	Marine	18
18	Musik, musikere og parader	16
19	Nationale hære	127
20	Ordner og distinktioner	4
21	Udstillingsdeltagelse	24
22	Udstillings- museumsbesøg	58
23	Uniformer og uniformsterminologi	24
24	Dansk Militærhistorisk Tidsskrift, Chakoten	87
	I alt	1128

Kilde: Emneregistret. Emneteksterne er forkortet

Kommentarer til oversigt nr. 2:

Som det fremgår, udgør boganmeldelser 20 % af de samlede indlæg. Som udgangspunkt anmeldes bøgerne af medlemmer med interesse for det pågældende emne. Redaktøren bestræber sig på at få anmeldt så mange nye bøger som muligt inden for de emner, som må forventes at interessere medlemmerne. Sådan har det altid været, og således kan medlemmerne holde sig ajour med, hvad der rører sig inden for vort interesseområde. De centrale afsnit om felttog, infanteri, kavaleri, artilleri samt nationale hære udgør tilsammen knap 30 % og de resterende 50 % udgøres af de tilbageværende 18 emner. Her er det iøjnefaldende, at emnerne luftvåben, marine og kampvogne udgør et så beskedent antal. Antallene af indlæg for disse årgrupper må forventes at stige i fremtiden, når skribenter gradvist forlader napoleonstiden, som efterhånden må være dækket, og tager hul på de 2 verdenskrige. Det er også overraskende at se, hvor få indlæg der er fra krigsspillerne. Med under 4 % får man lyst til at spørge, om denne tidligere i Selskabet så betydningsfulde aktivitet er ophørt? Resten fordeler sig jævnt ud over de øvrige emner. Denne fordeling må i store træk forventes at fortsætte fremover. Når man skriver en artikel af denne type, kommer man igennem en mængde gamle tidsskrifter og bliver fristet til at genlæse mange af de gode, gamle artikler. Det har været en stor fornøjelse at gense og for nogens vedkommende genlæse de mange kvalificerede artikler, som er skabt gennem tiden, undertiden så omfangsrige, at de har måttet opdeles over flere numre. Det er derfor forståeligt, at en række biblioteker i en lang årrække har abonneret på tidsskriftet, som fremtræder som et højt kvalificeret og væsentligt medium af blivende værdi til oplysning om militærhistorien, såvel den danske som den udenlandske, i et omfang, som ingen andre tilsvarende, mindre, kontingentbaserede historieforeninger kan matche. Bibliotekerne oplyser, at netop vores artikler og stofområde omfatter emner, som ingen andre rigtigt dækker.

*42nd Highland
Regiment of Foot,
Grenadier, 1751,
Svend Højberg
Nielsen.*

*The Queen's
Own Cameron
Highlanders,
79th, Sergeant,
Batt. Coy., Svend
Højberg Nielsen.*

Tidsskriftet "Chakotens" historie og udvikling i tiden 1946-2019

Redaktionskomiteer

En god måde at støtte en redaktør på kunne være at nedsætte en redaktionskomite på en eller flere personer ud over redaktøren, hvor man deler opgaverne. Hans Chr. Wolter var, så vidt det kan skønnes, den første, der prøvede det, da han var redaktør og vicepræsident i 1994-1995. En situation, der opstod i forbindelse med nogle interne uoverensstemmelser i Selskabets bestyrelse i 1993, førte til et brud, som medførte, at nogle medlemmer meldte sig ud og startede en ny forening. Da det fremgår af tidsskrifternes kolofoner, at medlemmerne i redaktionskomiteen skiftede fra gang til gang, kan det udledes, at det ikke har været helt nemt at fastholde de pågældende i længere tid ad gangen i komiteen. I min egen tid som redaktør indså jeg også de fordele, der måtte være ved at have en redaktionskomite, så man

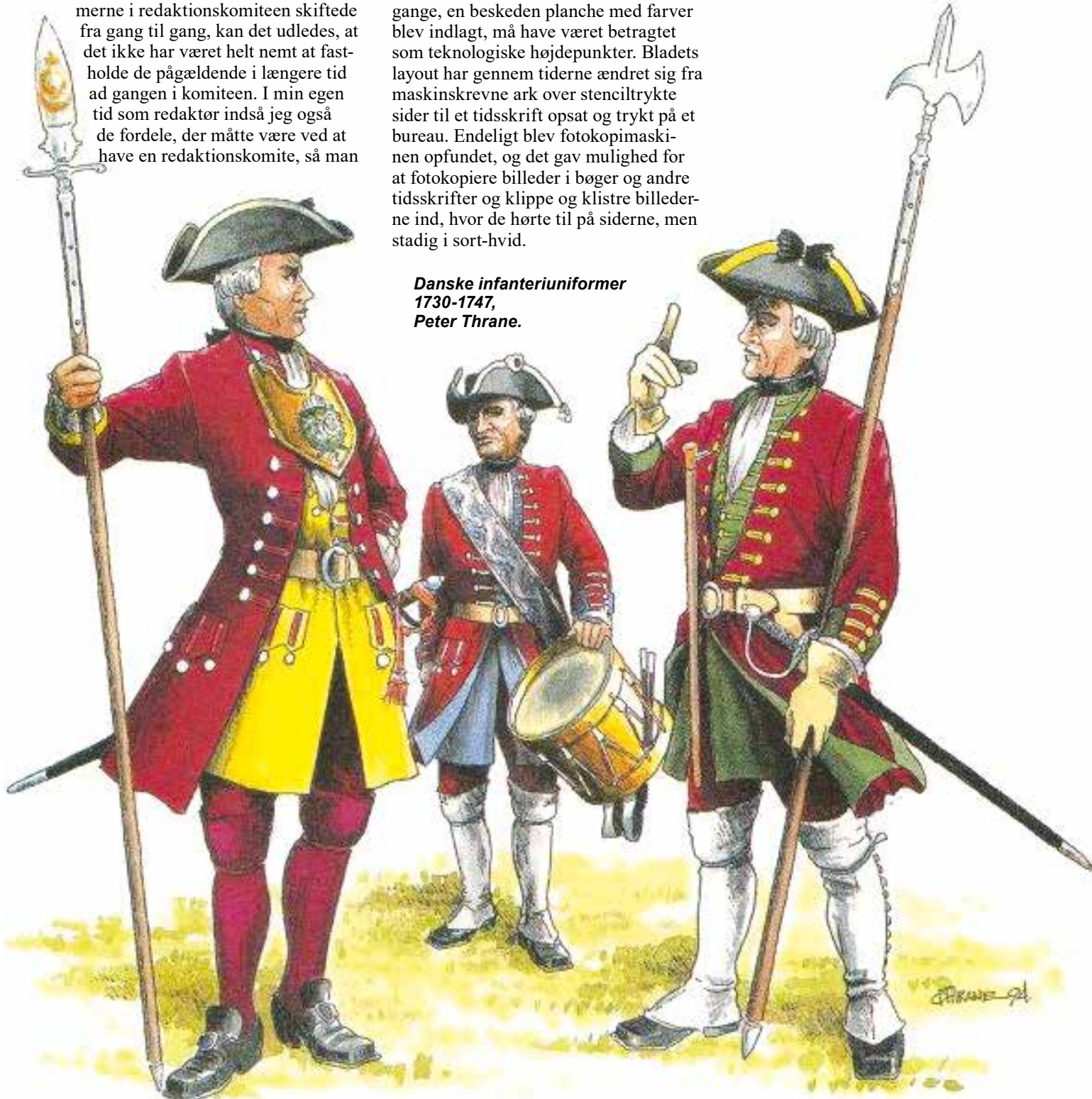
kunne deles om arbejdet og sammen drøfte tekniske spørgsmål. Men på trods af flere averteringer, var der ingen, der havde tid eller lyst til at være med.

Tidsskriftets layout

Når man blader igennem de rigtigt gamle tidsskrifter, bliver man overrasket over, hvor nøjsomme de tidlige redaktører og dermed også læserne var, når det gælder illustrationer til at støtte artiklerne. Enten er billeder helt fraværende, eller også har en behjertet person forsøgt sig med nogle ofte temmelig naive tegninger i sort-hvid. De par gange, en beskeden planche med farver blev indlagt, må have været betragtet som teknologiske højdepunkter. Bladets layout har gennem tiderne ændret sig fra maskinskrevne ark over stenciltrykte sider til et tidsskrift opsat og trykt på et bureau. Endeligt blev fotokopimaskinen opfundet, og det gav mulighed for at fotokopiere billeder i bøger og andre tidsskrifter og klippe og klistre billederne ind, hvor de hørte til på siderne, men stadig i sort-hvid.

Engang i slutningen af halvfemserne gik trykningen af tidsskriftet over til ny teknik. Det lykkedes redaktøren at få en aftale med Københavns Tekniske Skole i Julius Thomsensgade 5 gennem Svend Højberg Niensens dattersøn om at udføre layout af tidsskriftet. Faglæreren i en klasse, hvor man bl.a. lærte at layoute, udpegede en fremmelig elev. Redaktøren medbragte en kasse wienerbasser til hele klassen og en CD til eleven, hvor hele tidsskriftets indhold med korrekturlæste artikler og de valgte billeder var lagt ind, og aftalte det fornødne. Nogle dage senere kunne

*Danske infanteriuniformer
1730-1747,
Peter Thrane.*

en CD med den elektroniske kopi af det layoutede tidsskrift afhentes og efter korrekturlæsning og eventuelle rettelser sendes til trykkeriet.

I 2007 lykkedes det at få en arbejdsløs, professionel layouter, til at påtage sig arbejdet, angiveligt fordi den pågældende havde behov for at holde sin erfaring ved lige. Det rakte til fem udgaver af tidsskriftet. I mellemtiden var der helt tilfældigt skabt kontakt til en pensioneret og militærhistorisk interesseret layouter, der elsker at fotografere. I 2008 havde han fotograferet nogle såkaldte re-enactere, der havde genopført en hændelse fra briternes invasion i 1807 på Rosenborg Eksercerplads. Det var såmænd Finn Hillmose, som har layoutet tidsskriftet lige siden. Det var ham, der henledte opmærksomheden på det faktum, at prisforskellen på farvetryk og sort-hvid var så beskedent, at vi straks gik over til farver og har fået trykt tidsskriftet i farver lige siden. Hans professionelle håndlag har om noget bidraget til, at tidsskriftet i dag fremtræder på den mest appetitlige og professionelle måde. Mere end 40 tidsskrifter har han layoutet siden 2008 nr. 3. Med Finn Hillmose opstod også et spændende samarbejde med en af vore ypperste figurmalere, John Winther Hansen. John lod sig bl.a. inspirere af Frederik 4.'s møde med den sachsiske general grev Flemming før slaget ved Gadebusch i 1712 til at male det intense tableau med de mange ryttere, hvor Finn Hillmose efterfølgende fandt frem til den mest fotogene opstilling, der gjorde udslaget til, at billedet blev valgt til at smykke forsiden af vort særnummer om Store Nordiske Krig i 2012. Et lignende fornemt samspil mellem figurfremstilling og fotografering kan ses på flere andre forsider af tidsskriftet. For blot at nævne endnu en forside kan henvises til septemberudgaven 2014 om Danmark under 1. Verdenskrig, hvor Finn får dybde i billedet ved at sætte et landskabsbillede ind bag et mandskab, der bringer en kanon på plads på Vestvolden.

Chakotens illustrationer og illustratører

I Selskabet har vi over tiden haft den glæde, at nogle af vore medlemmer havde anlæg for at tegne. En af dem, Christian Würgler Hansen (CWH), er endog professionel tegner og har levet af at tegne hele sit liv. Herudover må

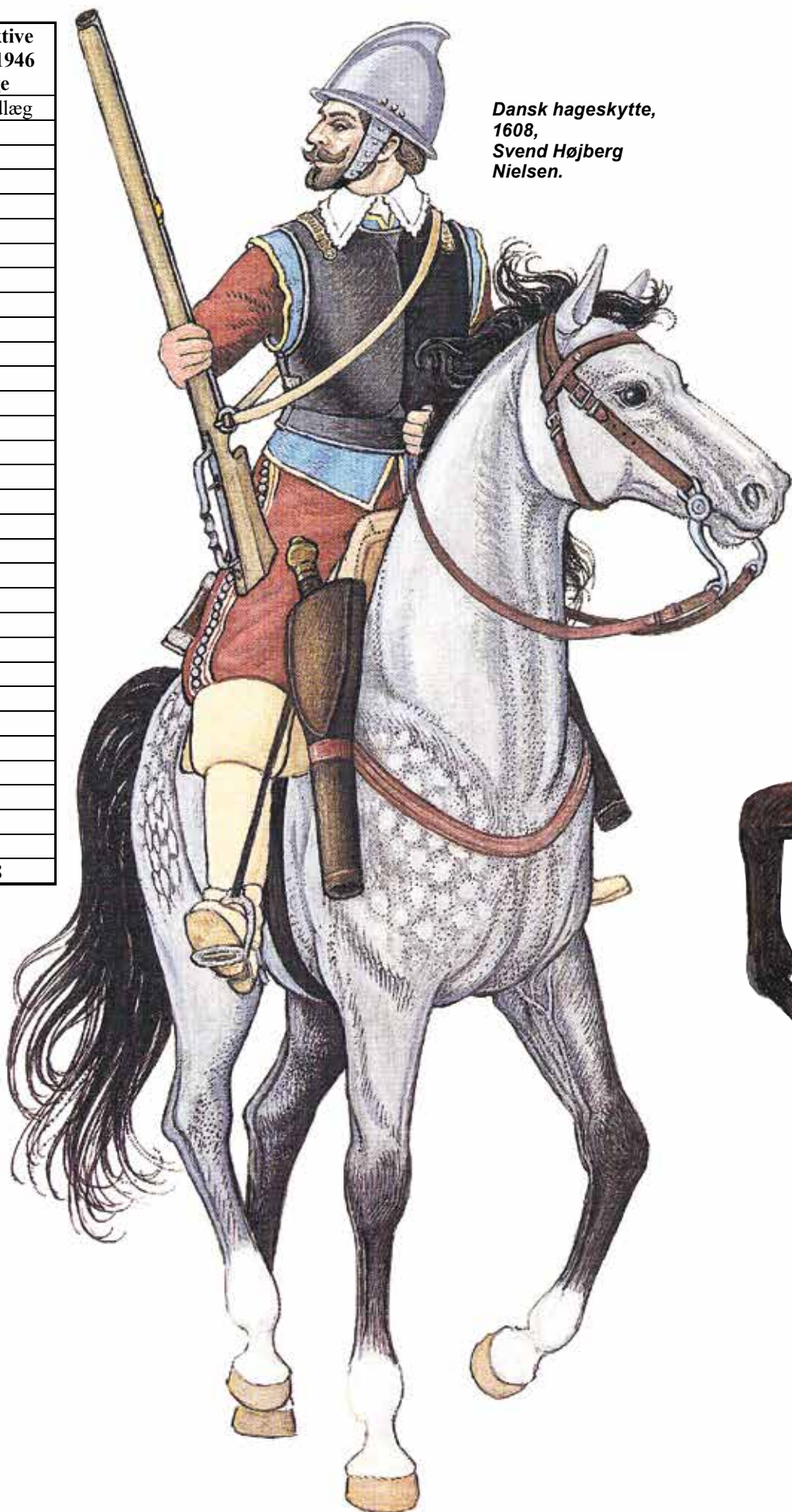
Officer og underofficer, Husarregimentet, 1772, Svend Højberg Nielsen

Preben Kannik, Svend Højberg Nielsen (SHN), Søren Henriksen (SH) og Peter Thrane nævnes. Allerede i halvfjerdserne følte CWH og SHN, at der var behov for at støtte alle figurmalerne i Selskabet med korrekte uniformsplancher, så de kunne male deres figurer med de rigtige farver. Hermed opstod indlæg af uniformsplancher i tidsskriftet. Fra 1970 til 1979 udkom der ca. 23 uniformsplancher indlagt i tidsskriftet, og igen i perioden 1988 til 2002 blev det til ca. 32 uniformsplancher. Hovedparten af disse plancher er så seværdige, at vi har valgt at lade en række af dem genoptrykke som illustrationer til artiklerne i dette jubilæumstidsskrift. Det betyder et sikkert glædeligt gensyn for de ældre medlemmer og en spændende mulighed for nyere medlemmer, som næppe har set plancherne før.

Overgangen til farver i hele tidsskriftet gav også muligheder for at udnytte vore tegnere på en bedre måde, idet de fik langt større muligheder for at illustrere artiklerne. Selv om der til en artikel ikke kunne skaffes originale tegninger til at illustrere dem, havde vi muligheden for at lade vore tegnere vise, hvad de duede til. Hvem husker ikke CWH's serie af flotte billeder fra træskoslaget i 1807, det formålsløse slag om Anholt i 1811, Slaget ved Gadebusch i 1712, de indledende slag i Rusland i forbindelse med Napoleons invasion i 1812 og SH's flotte uniformstegninger i særnummeret om Store Nordiske Krig samt det vidunderlige portræt af General-feltmarskal Saint-Germain i dansk generalsuniform med sin lille hund i saddelta-sken. Af forskellige grunde tegner ingen ▶

Tidsskriftet "Chakotens" historie og udvikling i tiden 1946-2019

Oversigt nr. 3 over de 30 mest produktive skribenter i Chakoten siden starten i 1946 frem til 2018 i alfabetisk rækkefølge	
Navn	antal indlæg
Anholm, Rolf	14
Arnold, Lasse	21
Boll, Jens K. L.	78
Boesgaard Niels Eric	32
Buntzen, John	31
Christensen, C. C.	35
Christensen, Leif	17
Thomas Claudius	17
Cornelius, E	16
Denman, Henrik	95
Elsmark, Ivan M. C. S.	73
Friis, Mogens C.	20
Gallaus, Svend Erwin	25
Hansen I. & W	23
Hasselager, Olaf	67
Hedegaard E.	43
Johansen, I. H.	30
Kannik, Preben	82
Larsen, J. K.	13
Liebe, Poul Ib	27
Lindeberg, Lars	25
Mogensen, Claus	86
Petersen, Karsten Skjold	9
Raun, Christian	10
Scheunchen, Helge	42
Sjöberg, John	15
Snorrason, Torstein	96
Thureholm, Ole	11
Willumsen, Aksel	18
Wolter, Hans Chr.	57
I alt	1128

Dansk hageskytte, 1608, Svend Højberg Nielsen.

af vore medlemmer længere, men de har efterladt os en billedskat, som vi skal passe på og anvende så ofte som muligt i fremtiden. Men når vi ingen tegnere har, hvordan får vi så prægtige farvebilleder til at illustrere vore tidsskrifter fremover? Det var jo ikke alt, vore tegnere leverede, så tidligere supplerede vore redaktører med at låne bøger på biblioteker og fotografere eller scanne de billeder, vi havde behov for. I vore dages internetverden har vi imidlertid adgang til en lang række hjemmesider samt søgemaskinen Google, der støvsuger alle de hjemmesider, den kan få adgang til og finde billeder og tekster til. Det har medført, at vi har tumlet med en række nye begreber som: MB, kb, opløsning i dpi, trykkvalitet og billedbehandling.

I oversigt nr. 3 er listet navnene på de 30 personer, der har leveret flest indlæg siden starten i 1946. Indlæg kan være alt fra 1- sides boganmeldelser og ditto foredragsreferater til mangesi-

*Gardehusardivisionen,
menig, 1848,
Svend Højberg Nielsen.*

*Husarregimentet, officer, 1807,
Svend Højberg Nielsen.*

dede artikler med righoldige illustrationer. Derfor er det vigtigt at slå fast, at der ikke er tale om en rangorden. Og som det fremgår, er navnene også opstillet i alfabetisk rækkefølge for at understrege, at det ikke er en konkurrence. Det er glædeligt, at mange medlemmer deltager i processen med at fylde medlemsbladet, og at der faktisk kun er en ekstern person på listen, nemlig museumsinspektør Karsten Skjold

Petersen fra Krigsmuseet, som har leveret 9 rigtig gode artikler og indlæg med udgangspunkt i danske uniformer.

Tidskriftets emneregistre

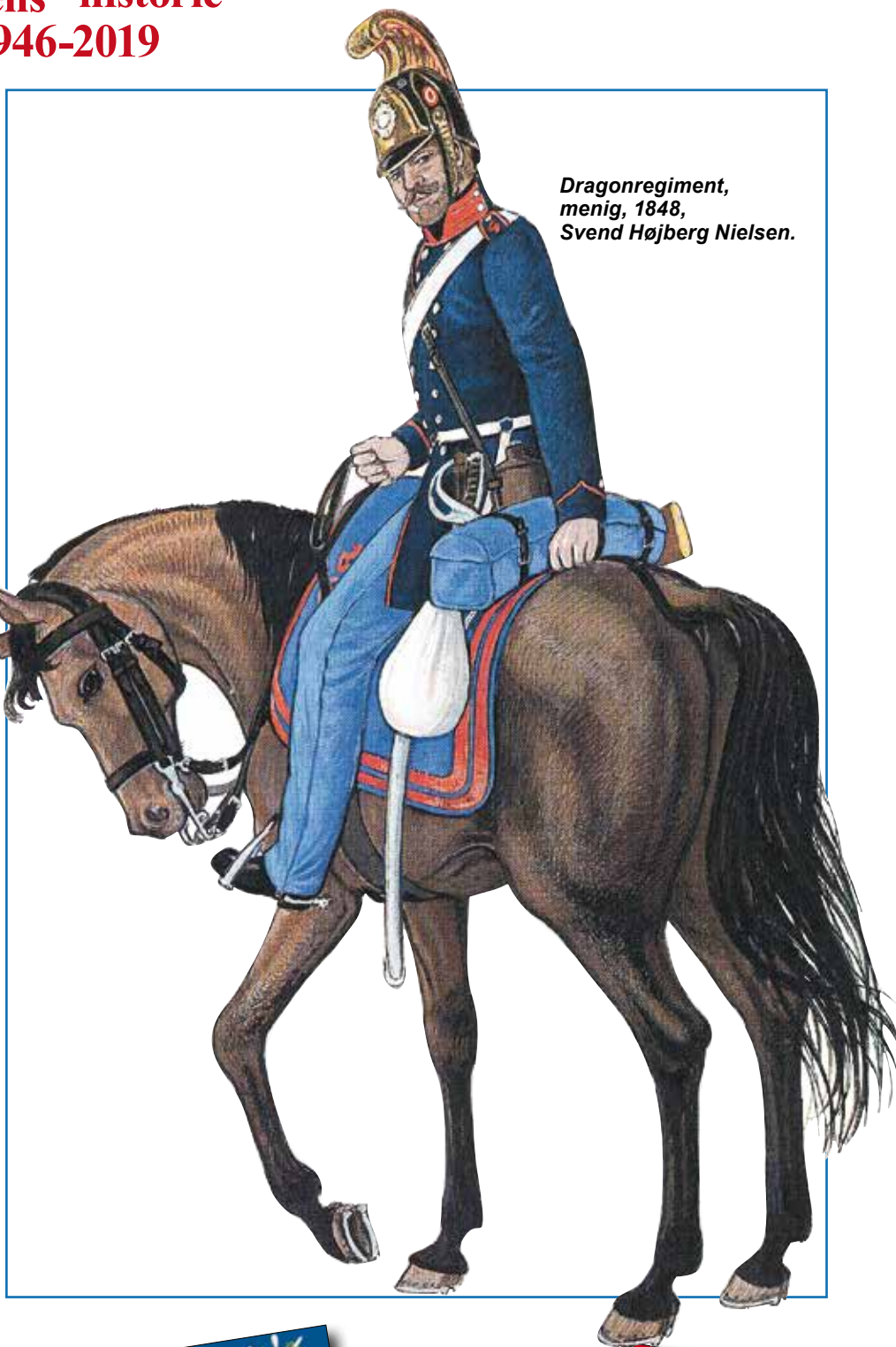
Vi mennesker sætter pris på at have overblik. Så allerede i 1951, efter 5 år, var der behov for at få et overblik over indholdet af de udkomne tidsskrifter.

Der var tale om en lille 3-siders folder i samme format som de daværende tidsskrifter, som fordelte artiklernes emner og sidenumrene under følgende tre hovedoverskrifter: "lande", "organisation" og "diverse". Det var jo en ret beskedent fordelingsnøgle, som man næppe var kommet særlig langt med, men det må anføres, at den var operationel.

Tidsskriftet "Chakotens" historie og udvikling i tiden 1946-2019

Det emneregister, som udkom i 2016 er det 5. forsøg på at udarbejde en oversigt over tidsskriftets indhold, men kun det andet, der lige som det allerførste i 1951 opdeler indholdet af tidsskrifterne under en række emneafsnit. En sådan tilgang gør emneregistret operationelt, idet man altid kan søge under de 24 emneoverskrifter og således finde frem til, hvad der i tidens løb er skrevet under det pågældende emne. De 3 hovedoverskrifter, man valgte i 1951, er i mellemtiden vokset til 24 i et forsøg på at systematisere og skabe overblik over den mangfoldighed, der siden er kommet til udtryk i tidsskriftet. Til gengæld er der ingen "diverse"-overskrift. Emneregistret er lagt op på Selskabets hjemmeside www.chakoten.dk. Det er en god ide at læse emneregistrets indholdsfortegnelse grundigt for at blive fortrolig med systematikken bag registreringerne. For de øvrige tre nævnte oversigtens vedkommende var der blot tale om en periodevis opsummering af de udkomne numre af Chakoten med en fortegnelse over det væsentlige indhold i perioden.

Nu, mere end 70 år senere, skal der som nævnt intet mindre end 24 afsnit og omkring 165 sider i A4-format til for at rumme et register over det væld af inspirerende og utroligt forskelligartede artikler, det er blevet til i den forløbne periode. Langt den overvejende del af de flotte illustrationer, der indleder alle de 26 emner, er udført af Selskabets æresmedlem, Christian Würgler Hansen, og velvilligt stillet til rådighed. Emneregistret skulle gerne gøre det muligt hurtigt at finde tilbage til en artikel, som man gerne vil læse igen, men hvor man ikke lige kan huske hvilket år og nummer af tidsskriftet, den befandt sig i. Har man planer om at skrive en artikel om et særlig emne, kan man også hurtigt orientere sig om, i hvil-

Dragonregiment, menig, 1848, Svend Højberg Nielsen.

2008

2009

2012

2013

2014

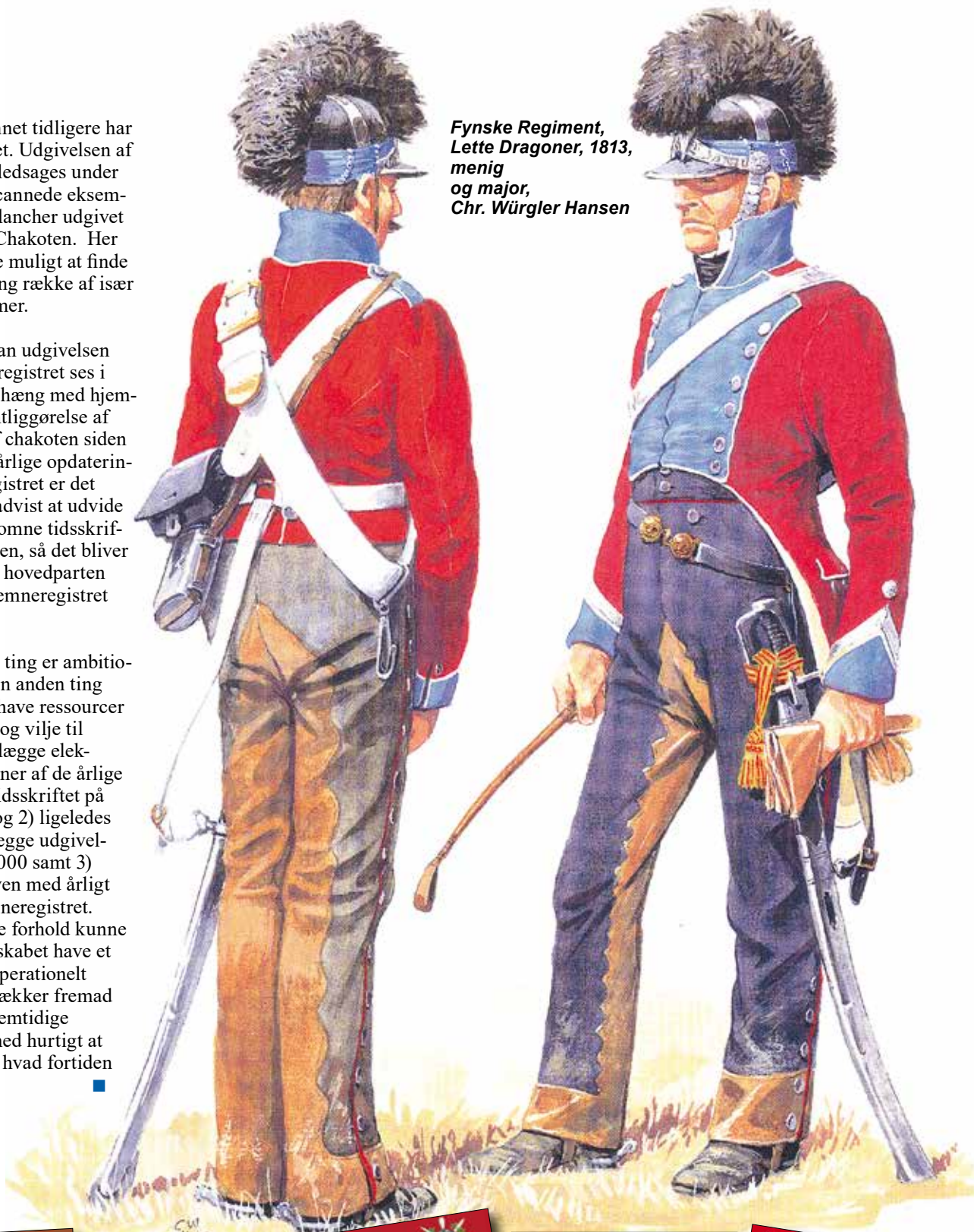
ket omfang emnet tidligere har været beskrevet. Udgivelsen af emneregistret ledsages under afsnit 25b af scannede eksemplarer af alle plancher udgivet sammen med Chakoten. Her skulle det være muligt at finde farver på en lang række af især danske uniformer.

Endelig kan udgivelsen af emneregistret ses i sammenhæng med hjemmesidens offentliggørelse af alle udgaver af chakoten siden 2000. Udover årlige opdateringer af emneregistret er det ambitionen gradvist at udvide antallet af udkomne tidsskrifter tilbage i tiden, så det bliver muligt at finde hovedparten af de artikler, emneregistret henviser til.

Men en ting er ambitioner, en anden ting er at have ressourcer i form af evne og vilje til 1) fortsat at oplægge elektroniske versioner af de årlige udgivelser af tidsskriftet på hjemmesiden og 2) ligeledes scanne og oplægge udgivelserne fra før 2000 samt 3) delegerer opgaven med årligt at opdatere emneregistret.

Hvis disse tre forhold kunne lykkes, vil Selskabet have et fremragende operationelt værktøj, som rækker fremad og kan bistå fremtidige generationer med hurtigt at sætte sig ind i, hvad fortiden frembragte. ■

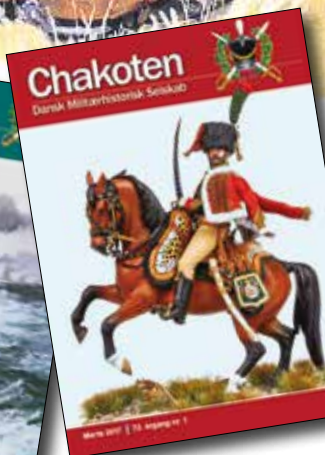
*Fynske Regiment,
Lette Dragoner, 1813,
menig
og major,
Chr. Würgler Hansen*

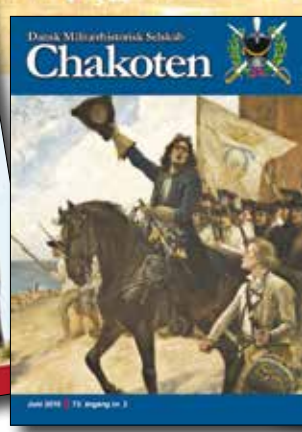
2015

2016

2017

2018

2019

Læren fra Slaget ved Austerlitz 1805

Den 2. december 1805 mødte Napoleon Østrig og Rusland på slagmarken ved Austerlitz i det nuværende Tjekkiet. Det blev til en af Napoleons største sejre. Slaget kaldes også Trekejserslaget, da Napoleon, den russiske kejser Alexander 1. og den tysk-romerske og østrigske kejser Frans 2. deltog. På medlemsmødet i september satte Selskabets præsident, Hans Chr. Wolter, fokus på slaget.

Han gennemgik slagets forløb, styrker og tab. Frankrig stillede med knap 75.000 mand, mens de allierede havde godt 81.000 mand. Der var stor forskel på udfaldet, idet Frankrig mistede 1.305

mand og 573 blev fanget – de allierede havde 15.000 døde og 12.000 fanger. Som optakt til at beskrive slaget i detaljer, blev der redegjort for forskellene på de deltagende styrker. Bagefter blev de to siders slagplaner gennemgået, inden Hans Chr. Wolter gav sine bud på læren fra slaget: Hvorfor blev det fransk sejr?

Napoleons planlægning aftvinger stor respekt, og han sørgede for løbende og præcis rapportering om fjendens bevægelser. Han havde løbende kontakt med alle ledere af enheder, og de franske tropper gjorde minutios brug af terrænet, og både forsvaret og angrebet blev styrket. Svaghederne hos de allierede

under Alexander og Frans var bl.a., at der var en mistro mellem de to, at den russiske kejser kun havde ringe erfaring, og det påvirkede de centrale officerer.

Hans Chr. Wolter sluttede sit foredrag med at opstille fire principper, som kan uddrages af Slaget ved Austerlitz. Strategisk er det vigtigt at tage initiativ med fleksibilitet og at kunne overraske. Operativt gælder det under slaget om koncentration, så man kan beherske et afgørende område, samt at indføre en offensiv kraft ved at inspirere til kampånd hos de udvalgte. ■

Hans Chr. Wolter fortalte om Slaget ved Austerlitz i 1805 ved Selskabets mødeaften i september. Foto: Finn Hillmose.

Øget interesse for sønderjyder i krig

De sønderjyder, der blev trukket ind i krigen på tysk side under Første Verdenskrig, har i de senere år fået øget opmærksomhed i Danmark. Museum Sønderjylland mærker tydeligt den øgede bevågenhed.

Museumsinspektør René Rasmussen er en af de tre redaktører på hjemmesiden

Den Store Krig 1914-1918, der siden 2014 har udgivet daglige opdateringer om Første Verdenskrig med 100 års forsinkelse.

Hjemmesiden giver opdateringer om krigen med særligt fokus på sønderjyske soldater.

Ifølge René Rasmussen har det bidra-

get til den øgede interesse for Første Verdenskrig, at der er kommet større fokus på sønderjydernes krigsdeltagelse.

- Med sin bog "Danskerne på Vestfronten 1914-1918" fra 2009 har Claus Bundgård Christensen sat fokus på sønderjyderne, der blev trukket ind i krigen på tysk side. Tidligere har man fokuseret meget på Danmarks neutrale rolle. Men nu er det gået op for folk, at man kan beskæftige sig med denne epokegørende periode på dansk og ud fra dansk krigserfaring, siger René Rasmussen.

Han er medforfatter på bogen "Den sorte dag ved Moulin", der udkom i 2017 og handler om et slag, hvor 105 sønderjyder mistede livet.

Det er ambitionen, at Den Store Krig 1914-1918 skal være et arkiv, der viser navnene på samtlige af de mere end 30.000 sønderjyske krigsdeltagere og de mere end 6.000 faldne. Indtil videre er der registreret godt 8.000 navne på siden, så også her fortsætter arbejdet.

H.D.

Postkort fra Første Verdenskrig, som viser skyttegrave ved Moulin i Frankrig. Her mistede 105 sønderjyder livet. Museum Sønderjylland

Nye æresmedlemmer

I forbindelse med Selskabets 75-års jubilæum har bestyrelsen besluttet at udnævne hele to æresmedlemmer af Selskabet.

Claus Mogensen

■ Claus har været en særdeles omhyggelig og produktiv redaktør af Selskabets tidsskrift Chakoten fra december 2006 til december 2009 og derefter som forfatter af yderligere artikler og som meget kompetent billedredaktør – altid en dygtig formidler. Claus har bag sig to særnumre, dels Spanierne i Danmark i 200 år i 2008 – som redaktør – og dels Danske uniformsmalere. Militær kulturhistorie gennem nyere tids kunstnere i jubilæumsåret 2019 – som forfatter.

■ Publikationen om seks store danske uniformsmalere udgør et mesterstykke fra Claus side. De kulturhistorisk værdifulde og unikke uniformsplancher er med omhu og indlevelse sat ind i en portrættering af deres skaberes liv og levned. Udvælgelsen af de seks hviler på, at det har været muligt at forfatte biografier, som giver forståelse for kunstnerne og deres arbejdsform. Det hører med, at den ene af kunstnerne til sin død var medlem af Selskabet, mens den anden er æresmedlem. Det tjener Claus til stor ros, at det fremlagte arbejde kun har kunnet se dagens lys, fordi han også på arkiverne har udført et meget omfattende kildestudium, der har gjort det vanskelige stof indbydende og tilgængeligt. Netop denne tilgang står i vores Selskab helt centralt for anvendelse af historieformidling og for dyrkning af modelgengivelse, hvori indgår den militære uniformering.

■ Som bestyrelsesmedlem har Claus bidraget væsentligt med planlægning og afholdelse af militærhistoriske

udflugter. Endvidere har Claus udført et særdeles omfattende arkiv- og indsamlingsarbejde, der er resulteret i en elektronisk tilgængelig og systematisk ordnet samling af militærhistoriske illustrationer i høj kvalitet. Dette materiale vil kunne finde anvendelse i såvel Selskabets tidsskrift som på hjemmesiden.

Jørgen Koefoed Larsen

■ Jørgen har en unik viden om den danske hær i 1700- og 1800-tallet, og han deler gerne sin viden med alle. Således har han hjulpet Claes Johansen med hans bog Dødsfælden Dannevir-

store værk om den dansk-norske hær i Napoleonstiden, som blev bragt over fem numre fra december 2016 til september 2018. Det er Jørgens fortjeneste, at der stadig er stor interesse blandt krigsspillerne for Auxiliærkorpset 1813 og Treårskrigen. Jørgen har igennem årene opbygget en stor viden om både Auxiliærkorpset og deres modstandere og den danske hær og dens modstandere fra Treårskrigen, og dette har udmøntet sig i genskabelse af hærene med figurer til brug for krigsspil. Desuden har han bygget korrekte modeller af adskillige bygninger i Sehested, som de så ud ved slaget i 1813.

■ Det er også Jørgen, der har samarbejdet med en australsk figurproducent Stuart Penhall, som fremstiller figurer fra Treårskrigen, og som har fået Alan Perry i England til at lave danske figurer fra Napoleonstiden.

■ Jørgen er særdeles omhyggelig i sine studier og bruger så vidt mulig samtidige kilder. Og han har sans for at finde oplysninger, hvor man ikke ville forvente at finde dem. F.eks. det eneste tilbageværende skilt fra en hjelm for

Livgarden til Hest 1810, som han fandt på Bornholms Museum, og til en oplysning om, hvor grenaderkompagniet af 3. Jyske Infanteriregiment befandt sig i sidste del af Napoleonskrigene (de var på Christiansø). Han har et stort antal noter i en form, der let kan gøres til artikler. Vi kan glæde os til et studie over bjørneskindshuer i den danske hær i første halvdel af 1800-tallet og danske feltflasker fra 1741 til 1814.

Hans Chr. Wolter og Ole Thureholm

Claus Mogensen og Jørgen Koefoed Larsen fejrer deres udnævnelse som æresmedlemmer af Selskabet. Foto: Finn Hillmose.

ke, og han er i gang med at hjælpe britten David Wilson, der skriver om den dansk-norske hær i Napoleonstiden. Desuden leverer han kompetente svar til både medlemmer og ikke-medlemmer, der henvender sig til Selskabet.

■ I tidsskriftet har vi haft glæde af hans viden lige fra martsnummeret i 1994, hvor han supplerede (og korrigerede) tidligere artikler om den hannoveranske hær i 1813 (Auxiliærkorpsets modstandere), og til hans

Som en festlig del af aftenens program underholdt to tambourer fra Livgarden.

32 medlemmer deltog i den festlige jubilæumsfest på Rødovregaard i august med tambourer fra Livgarden, festmiddag, taler og to nye æresmedlemmer.

Fotos: Finn Hillmose.

Jubilæumsfest med maner

Jubilæum- festen indledtes i gården på Rødovregaard, hvor Selskabets præsident, Hans Chr. Wolter, bød velkommen.

Chakoten – Dansk Militærhistorisk Selskabs 75-års jubilæum blev fejret den 24. august ved en festlig aften på Rødovregaard. Et af aftenens højdepunkter var udnævnelsen af hele to nye æresmedlemmer – Claus Mogensen og Jørgen Koefoed Larsen.

Jubilæumsfesten indledtes i det smukke sommervejr på gårdspladsen i Rødovregaard, hvor deltagerne skålede i en vel-

komstdrink. Derefter gik selskabet på 33 deltagere til bords indendøre. Aleksander Haug bar fanen ind, hvorefter Selskabet udbragte en skål for Selskabets protektor, H.K.H. Prins Joachim.

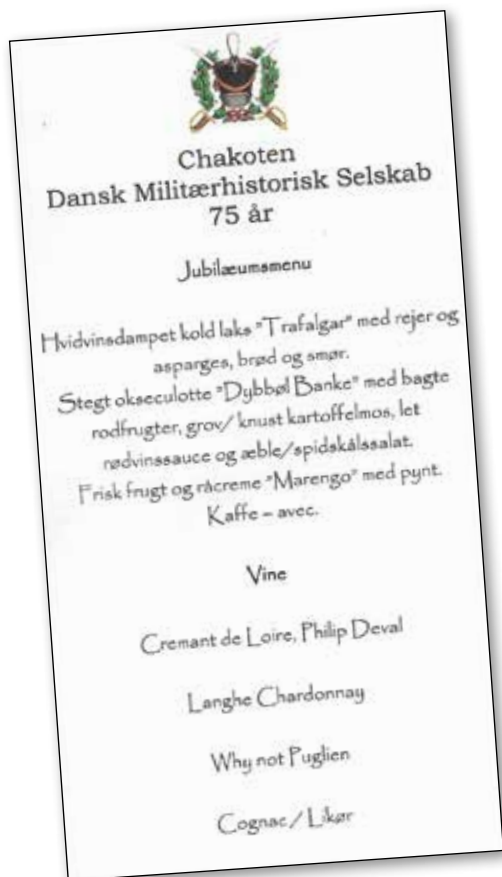
Aftenens udsøgte middag var sammensat af Selskabets kasserer, Steen Jensen, der fik de tre retter leveret af Damhuslag-teren.

I sin festtale fortalte Selskabets præsident, Hans Chr. Wolter, om oprettelsen i 1944. På den ene side er der krigens voldsomhed i 1944, på den anden side medlemmernes interesse i hele militærhistorien. Medlemmerne er kreative og fascinerede af at genskabe dele af fortiden. Det viser sig bl.a. med jubilæumsudstillingen på hjemmesiden, gennem et omfattende mødeprogram, tidsskriftet og hjemmesiden.

- Vi har fine muligheder for at blive ved med at hygge os med hinanden og dele viden, læring og erfaring inden for hele militærhistorien, så hver enkelt og Selskabet kan nyde fremgang og opbygge forbedring. Vi kan som ambition bruge tradition og fornyelse, sagde Hans Chr. Wolter.

Selskabets kasserer, Steen Jensen, havde arrangeret aftenens menu og stod også for udskænkningen af aftenens velkomstdrink.

Menukort til jubilæumsfesten.

Nye æresmedlemmer

Under middagen blev først Claus Mogensen og bagefter Jørgen Koefoed Larsen udnævnt til æresmedlemmer. Blandt aftenens deltagere var i øvrigt to andre æresmedlemmer, Ivan Elsmark og Chr. Würgler Hansen.

Om Claus Mogensen sagde Hans Chr. Wolter, at Claus har været en særdeles omhyggelig og produktiv redaktør af Selskabets tidsskrift Chakoten i årene 2006-2009. Derefter har han flittigt fastholdt forbindelsen til tidsskriftet som forfatter af et stort antal artikler og som en meget kompetent billedredaktør.

Claus har besørget udgivelsen af to særnumre, dels som redaktør af "Spanierne i Danmark i 200 år" i 2008 og dels som forfatter af årets jubilæumsnummer "Danske uniformsmalere. Militær kulturhistorie gennem nyere tids kunstnere". Det blev fremhævet, at Claus har udført et omfattende arkiv- og indsamlingsarbejde. Det har resulteret i en samling af militærhistoriske illustrationer, som er tilgængelig elektronisk.

Ole Thureholm motiverede udnævnelsen af Jørgen Koefoed Larsen som æresmedlem. Han talte om vigtigheden af både at kunne hjælpe og bruge hinanden i arbejdet med figurer, plancher og krigsspil, og det behersker Jørgen til fulde. Hans arbejder bygger på omhyggelige uniformsstudier, han har et solidt kendskab til krigshistorie, og han har sans for detaljer.

Ivan M.C.S. Elsmark, der er æresmedlem og en flittig bidragsyder til tidsskriftet, var rejst fra Schweiz, hvor han bor til daglig, for at deltage i jubilæumsfesten. Her holder han tale for selskabet.

Selskabet har i anledning af jubilæet udgivet Claus Mogensens bog "Danske uniformsmalere. Militær kulturhistorie gennem nyere tids kunstnere". Bogen er på 64 sider og er redigeret af Henrik Denman og layoutet af Finn Hillmose, der her kigger på den nye bog.

Redaktør Henrik Denman fortalte kort om tilblivelsen af jubilæumsudgaven 2019, som kun kunne ske gennem en ihærdig indsats fra Claus Mogensen som forfatter og Finn Hillmose som layouter.

Som en festlig del af aftenens program underholdt to tambourer fra Livgarden.

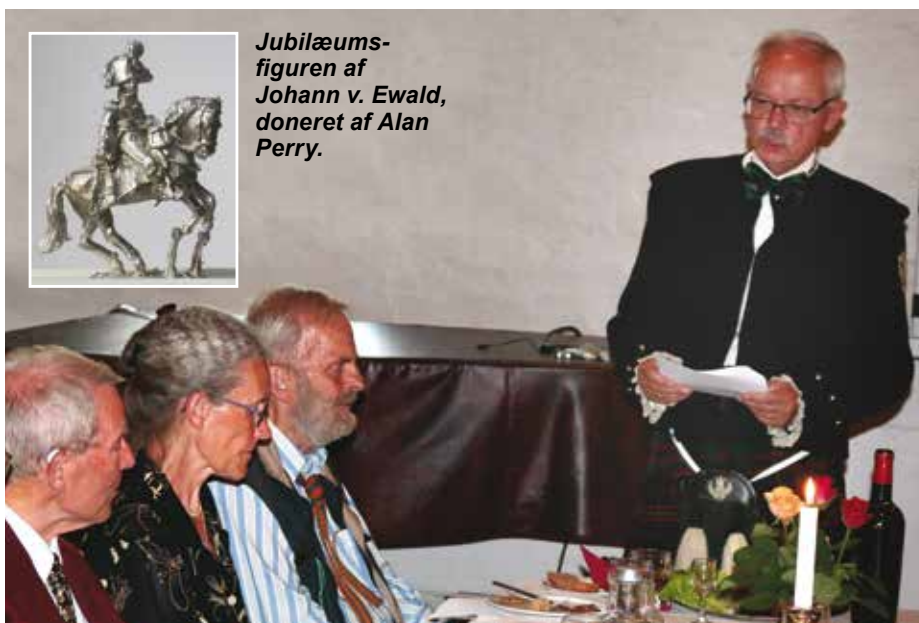
Aftenens deltagere modtog som et minde om festen hver en jubilæumsfigur af Johann v. Ewald, som var doneret af Alan Perry.

Kunstneren Chr. Würgler Hansen, der har været æresmedlem siden 1994, deltog med stor begejstring i jubilæumsfesten.

Jubilæumsfiguren af Johann v. Ewald, doneret af Alan Perry.

Hans Chr. Wolter holdt festtalen ved jubilæumsmiddagen på Rødovregaard.

Mødekalender 2020

Dansk Militærhistorisk Selskab

Listen over effekter vil kunne ses på hjemmesiden 14 dage før. Medlemmer, der ikke kan være til stede, kan aftale med et tilstedeværende medlem, at denne byder på den fraværendes vegne, eller der kan fremsendes et skriftligt bud til Christian Raun, Carl Bernhards Vej 17, 3.th. 1817 Frederiksberg C tlf. 2682 0822 eller mail christian@raun.dk. Eventuelle bud skal være fremme senest dagen før anvisningssalget kl. 16.00.

Onsdag den 6. maj

Finlands krige 1939-1945 v/Poul Grooss

I løbet af Den anden Verdenskrig blev den finske befolkning udsat for tre krige. Det sovjetiske angreb den 30. november 1939 medførte stor sympati ude i den store verden for den lille finske befolkning, som tog kampen op mod den store aggressor. "Vinterkrigen" varede tre og en halv måned, og de efterfølgende fredsforhold var hårde for Finland.

Ca. 400 dræbte soldater fra Den røde Hær efterladt i en skov efter en træfning den 1. februar 1940.

Da Hitler angreb Sovjetunionen den 22. juni 1941 gik Finland i alliance med Tyskland – udelukkende for at generobre de tabte områder fra "Vinterkrigen". I Finland kaldes denne krig for "Fortsættelseskrigen". Da krigslykken vendte for tyskerne, gik det også ud over Finland. En sovjetisk storoffensiv i sommeren 1944 medførte en våbenstilstand. I de sovjetiske fredsforhold indgik kravet om, at finnerne selv skulle jage de resterende tyske tropper ud af Finland. Ellers kom Den røde Hær for at gennemføre resultaterne. Det medførte den næste krig, som er næsten ukendt. På svensk kaldes denne krig for "Lapplandskriget". De tyske tropper, som ikke kunne sejles ud fra kystområderne omkring Den finske Bugt, trak sig tilbage i retning mod nord, så de kunne slutte sig til de tyske besættelsesstyrker i Nordnorge. Undervejs mod nord sprængte de broer og nedbrændte byer og efterlod et forarmet og raseret Finland. Ved fredsslutningen mistede Finland 10 % af sit territorium og 20 % af sin industrikapacitet. I alt havde krigen krævet 93.000 dødsopfre i Finland.

Rødovregård,
Kirkesvinget 1,
Rødovre

Alle **onsdagsmøder** åbner kl. 18.15, og de annoncerede programpunkter (foredrag eller andet) starter kl. 19.30.

Onsdag den 8. januar

Imperier i militærhistorisk lys v/Peter Fibiger Bang

I vore dage er Danmark en nationalstat, hvor landegrænser og sprogrænser er næsten det samme. Men for de fleste mennesker i det meste af verdenshistorien har det været anderledes: Verdenshistorien er på mange måder historier om imperier. Lektor Peter Fibiger Bang, Saxo-Instituttet på Københavns Universitet, fortæller om imperier i militærhistorisk lys.

Canadiske soldater på vej fra kampe ved Vimy Ridge i Frankrig i maj 1917. Foto: Canadian Department of National Defence.

Onsdag den 5. februar

Danskere i canadisk krigstjeneste under Første Verdenskrig v/Morten Tinning

Museumsinspektør M/S Museet for Søfart Morten Tinning vil fortælle om de danskere, der udvandrede eller blot rejste til Canada og meldte sig til krigs-

tjeneste. Foredraget vil tage udgangspunkt i en håndfuld danskfødte soldaters krigsoplevelser og deres videre skæbne. Hvem var de, hvor de kom fra, og hvad var deres bevæggrunde for at rejse ud og melde sig frivilligt til krigen?

Onsdag den 4. marts

Anvisningssalg

De, der har meddelt mailadresser, får lister over det udbudte tilsendt pr. mail. Listen over effekter vil kunne ses på hjemmesiden 14 dage før. Medlemmer, der ikke kan være til stede, kan aftale med et tilstedeværende medlem, at denne byder på den fraværendes vegne, eller der kan fremsendes et skriftligt bud til Christian Raun, Carl Bernhards Vej 17, 3.th. 1817 Frederiksberg C tlf. 2682 0822 eller mail christian@raun.dk. Eventuelle bud skal være fremme senest dagen før anvisningssalget kl. 16.00.

Onsdag den 1. april:

Generalforsamling, børs og anvisningssalg

Årets generalforsamling indledes med børsalg, der starter kl. 18.15.

Til børsen opfordres medlemmerne til at sætte effekter til salg. Alle er velkomne til at medbringe og sælge, hvad de har på reoler og hylder hjemme. Her er muligheden for at kombinere en rask oprydning af alt det, du har mistet interessen for, med nye køb. Efter børsen er der generalforsamling.

Generalforsamlingen er forbeholdt medlemmer.

Generalforsamling starter kl. 19.15

Dagsorden i henhold til vedtægterne.

Præsident Hans Christian Wolter.

Anvisningssalget starter efter generalforsamlingen

De, der har meddelt mailadresser, får lister over det udbudte tilsendt pr. mail.

Lørdag den 13. juni

Søndag den 14. juni

Krigshistorisk Festival

Over to dage afholdes Danmarks største krigshistoriske festival på Vestvolden i Rødovre.

Onsdag den 12. august

Den tyske sværdtradition - Meister Johannes Liechtenauer og hans arv v/Lars Lind

Tyske historiske fægtmanualer - fra praktisk kampsystem til fitness- og sports fægning. Gennemgangen vil være såvel i praksis som teoretisk.

Lars Lind er tidligere mangeårigt medlem af Chakoten. Han har i mere end 40 år trænet og undervist i både bevæbnet og ubevæbnet kamp, og han underviser hvert år på mange seminarer i såvel Danmark som hele Europa. Har bl.a. i de seneste 20 år fast undervist mindst en gang om året på seminarer på The Royal Armouries i Leeds i historisk kampkunst. Han er Member of Society for Combat Archaeology.

Onsdag den 2. september

Anvisningssalg

De, der har meddelt mailadresser, får lister over det udbudte tilsendt pr. mail. Listen over effekter vil kunne ses på hjemmesiden 14 dage før.

Lørdag den 26. september

Befæstnings Dag

1914-18-grupperne deltager igen i år med personel og udstyr på hhv. Vestvolden i Rødovre og Gladsaxeområdet.

Onsdag den 7. oktober

Anvisningssalg

De, der har meddelt mailadresser, får lister over det udbudte tilsendt pr. mail. Listen over effekter vil kunne ses på hjemmesiden 14 dage før.

Tyske soldater rykker frem under gasangreb ved krigshistorisk Festival på Vestvolden.

Foto: Finn Hillmose.

Onsdag den 4. november

Aften om figurer v/ Hans Chr. Wolter og Ole Thureholm

Vi er nye og gamle medlemmer, der alle sætter stor fokus på figurerne - ud fra forskellige grader af erfaring. Derfor vil vi lære af hinanden inden for blandt andet fremstilling, lodning/limning samt bemalingsteknikker og "washing" med de forskellige malingstyper. Medtag derfor gerne din egen fortælleglæde om den kreative tilgang og selvfølgelig det nødvendige udstyr for at forklare de fascinerende processer.

Lørdag den 5. december

Julemøde

Selskabets julemøde med årskonkurrence kl. 18.30 på Rødovregaard.

Årskonkurrencen 2020

1.-2. præmie uddeles i hver kategori

1. Legetøjsfigurer (alle størrelser)
2. Enkeltfigur op til 65 mm (runde - flade)
3. Rytterfigur op til 65 mm (runde - flade)
4. Enkeltfigur over 65mm (runde - flade)
5. Rytterfigur over 65 mm (runde - flade)
6. Figurer op til 30 mm (enkelt - krigsspilsfigurer)
7. Figurgrupper/vignetter (max. 4 figurer, alle størrelser, runde og flade)
8. Dioramaer og opstillinger
9. Fra det hjemlige skatkammer
10. Best of Show
11. Uden for konkurrencen (ingen præmier)

Chakoten

Dansk Militærhistorisk Selskab
Stiftet 1944

Protector
Hans Kongelige Højhed
Prins Joachim

Bestyrelse

Præsident

Hans Chr. Wolter
Violvej 36, 3500 Værløse
Tlf. 5338 9309
bhwolter@gmail.com

Vicepræsident og anvisningssalg

Ole Thureholm
ole.thureholm@gmail.com

Kasserer, medlemsservice og adresseændringer

Steen Jensen
Tlf. 2290 2856

chakoten.kasserer@gmail.com

Anvisningssalg

Ole Thureholm
ole.thureholm@gmail.com

Øvrige bestyrelsesmedlemmer

Simon Bering Papousek
Henrik Denman
Aleksander Haug

Selskabets hjemmeside

www.chakoten.dk

Facebook

Chakoten

– Dansk Militærhistorisk Selskab
<https://www.facebook.com/dkmhs/>

Tidsskriftet Chakoten

Tidsskriftet udkommer 4 gange
årligt og udgives af Dansk
Militærhistorisk Selskab

Redaktion

Ansvarshavende redaktør

Henrik Denman
Rørmosen 23, 2. tv.
4000 Roskilde
Tlf. 2294 1956
henrik.denman@mail.dk

Art Director

Billedbehandling
Finn Hillmose
hillmose@mail.dk

Abonnement

Når man melder sig ind i Selskabet,
er abonnement inkluderet.
Kontingent for 2019
er kr. 375,00

Bank reg. nr. 1551 konto 655-4873
CVR-nr. 31148448

Tryk

Rosendahls A/S
6715 Esbjerg N

CHAKOTEN
ISSN 0901-4799

**Du kan læse
mødeprogrammet
for Dansk Militaria Forening
på Chakotens hjemmeside
www.chakoten.dk**

Befæstningsdagen

Før "syndfloden" ramte Gladsaxefortet

Det var med blandede følelser, vi begyndte opstillingen af soldaterlejren foran Gladsaxefortet – vi havde et halvt fort til rådighed for vores udstillinger og aktiviteter. Vejrudsigterne var forskellige med hensyn til starttidspunktet for regnen, men solen skinnede, og på himlen var kun hvide drivende skyer, så vi stillede lejren op og havde en helt igennem vellykket dag med 6-700 besøgende – lige til et kvarter før lukketid, så kom regnen.

Det var godt, vi havde fortet – materiellet kom ind, og det gik stærkt, teltene var våde, men kunne efterlades udbredt over mange borde – en times tid var alt et mindre kaos, men efterhånden blev kasserne pakket og sat lige ud i bilerne, der bakkede helt op til fortet.

Vi fik intet ødelagt – uniformerne, som flere var mest bekymrede for, viste sig ikke at suge vand og kasketterne er mere limet med vandfast lim end syet, så en nat langs vores stueradiator, og de var klar igen. *Inge Hansen*

Demonstration af hærens signalmidler anno 1919.

Besøg af chefen for Hærhjemmeværnsdistrikt Københavns Vestegn, oberstløjtnant Vilhelm R. Elsang.

Demonstration af blinklanterne til morsesignalering.

Hjemmeværnet i aktion.

Vagtholdet foran den gamle kaponierer.

Vestvolden

På Vestvolden var arrangementet i år henlagt til selve volden, hvor Dobbeltkaponierer ved pkt. XII og den nordlige Skydtsstilling i Hvissinge Batteri var besat med Fodfolk og Artillerister. Efter i mange år at have nydt godt af et solrigt efterårsvejr, havde vi i år en lidt mere grå dag med blandet sol og skyer.

Godt besøgt arrangement – og meget spændende for publikum at komme indenfor i den gamle kaponierer.

Steen Jensen

Chakotens kasserer med Politikens udgave 1914 med overskriften Sikrings-troppernes indkaldelse.

Claus Anderson mødte op og malede figurer.

En ægte prøjser i form af Kåre Johannessen, havde sneget sig ind på Vestvolden.